

תמוז תשס"ב - יוני 2002

ספרות ילדים ונוער

שנת העשרים ושמונה

חוברת ד' (112)

משרד החינוך והתרבות, המזכירות הפדגוגית, המדור לספרות ילדים
קרן ספריות לילדי ישראל מיסודה של רחל ינאית בן-צבי

המערכת: גרשון ברגסון (עורך), ד"ר מירי ברוך (יועץ מדעי), נחמה בן אליהו, עדה קרן
מזכירת המערכת: חיה מטבייב

כל הזכויות שמורות

בהוצאת משרד החינוך והתרבות, המדור לספרות ילדים, ירושלים,
רח' דבורה הנביאה, בנין לב-רם טל' 02-5603801/2

ISSN 0334 - 276 X

דפוס "חורב" רח' עדני 3 ירושלים טל. 5814690 5829688 - 02

עיון ומחקר

על בלונים ועל ז'אנרים מרכזיים בסיפורת לגיל הרך

מאת ד"ר גאולה אלמוג

ההקבצה של דברים (במובן הרחב ביותר) היא היסוד הבסיסי והחינוכי ביותר בתפיסתנו ובהמשגתנו את המציאות. סידור עולמנו באמצעות קבוצות בעלות יסוד משותף (החותכות וחופפות זו את זו) מעניק מבנה ומשמעות לעולם הסובב אותנו.

כבר במשחקנו עם תינוקות אנו מכנים תופעות בשמן ומארגנים אותן לקבוצות שייכות. אנו ממיינים, מסווגים ומעמידים מחלקות באמצעות שיטות שונות של הקבצה. בחיי היום-יום ההקבצה משמשת גם לתיק ולאריזה של המידע במוחנו וגם לשליפתו (בעל-פה ובכתב), והיא אבן יסוד בהבנתנו את המציאות ובתשורת שלנו עם הזולת.

העיקרון שעל פיו המבנים הם קונספציה העוזרת לנתח את הנתונים ואת התופעות הוא העומד ביסוד הניסיונות הרבים למיין טקסטים, להשוות בין טקסטים ולהעמיד מחלקות (ז'אנרים) שונות ומגוונות. ההנחה המוקדמת בהעמדת קבוצות בעלות מאפיינים משותפים היא שברגע שזיהינו את הדגם שהטקסט בנוי על פיו אנו כבר יודעים איך לפעול (בעת הקריאה, הכתיבה או הסיפור בע"פ) וחוסכים זמן.

תורת הז'אנרים מטבעה - כפעולה מובהקת של מיון וסיווג - מאפשרת הקבצות שונות ומגוונות. התחום שהחוקר בא ממנו מכתוב, בדרך כלל, את הקטגוריות שעל פיהן המיון נעשה.¹ בספרות הילדים, שמעצם טבעה יש לה גם מטרות - דידיקטיות חינוכיות ולימודיות - הועמדו במרכז בעיקר קטגוריות הנגזרות ממטרות אלה.

למעשה, כבר בבחירת נושא הדין למאמר זה - ז'אנרים מרכזיים בסיפורת לגיל הרך - הועמדו ארבע קבוצות. הקבוצה הראשית היא הקבוצה שהמכנה המשותף "ספרות" מלכד אותה. קבוצה זו צומצמה בעזרת קטגוריית מיון נוספת - "ספרות ילדים" - וקבוצת ספרות הילדים התחלקה בעזרת קטגוריית "הגיל הרך". קבוצת התייחסות היא עדיין רחבה מאוד כשמדובר בנושא הז'אנרים, וכדי לצמצמה עוד יותר הוספתי את הקריטריון של "סיפורים" בלבד.

מבחינה מתודית אפשר לקחת סיפור ולהגדיר לאיזה ז'אנר הוא שייך בשיטת האלימינציה - כפי שאנו עושים עם מגדיר צמחים לדוגמה - בעזרת ה"מגדירים" שיש בהם רשימות של קריטריונים המאפיינים כל ז'אנר.² אולם כדי להדגיש את התהליך של בניית הקבוצה ולא רק את התוצאה יצרתי קבוצה שרירותית של שלושה סיפרים - "מעשה בחמישה בלונים",³ "רון והבלון האדום"⁴ ו"הבלון שהלך לאיבוד"⁵ - שהמכנה המשותף להם הוא הנושא: "בלון". הבחירה במאפיין משותף יוצרת מוקד התייחסות אחיד, שאפשר יהיה לבדוק בעזרתו את ה"דומה" ואת ה"שונה" שבין הסיפורים ביתר קלות.

היות שבשלב זה כל מה שידוע על הסיפורים הוא הימצאותו של המכנה המשותף, אני מתחילה את הניתוח בשאלה שבה אני מתחילה את התהליך של כל טקסט סיפורי, והיא: "מהו העימות או מהי הבעיה המניעה את הדמויות במהלך העלילה?" הבחירה בסוג העימות או הבעיה כקטגוריה ממיינת קובעת מראש גם את תוצאות המיון שתתייחסנה בעיקר לגורם זה.

הסיפור על "רון והבלון האדום" מתחיל בתיאורו של רון היושב בראש המגלשה בגן השעשועים. מכאן, מלמעלה, הוא רואה המון דברים. לפתע, "רון ראה בגינה של גברת אגמון בלון אדום קשור למוט של חבל כביסה (...). רון הביט בבלון והחל צועק: 'טרה-לה-לה, טרה, לה, לה, אני רואה דבר נפלא' (...). שעת צהריים. שקט. אבל רון המשיך לצעוק: 'טרח, טרח, טרח, אל תברח! אוף, אוף, אוף, אל תעוף!' גברת אגמון, מן הבית הסמוך, לא הבינה. 'הרי עכשיו שעת מנוחה!' אמרה. 'מי צועק ככה בצהריים?!'".

רון רואה את הבלון היפה והאדום, ורוצה להשיג אותו, אבל הבלון נמצא בחצר של גברת אגמון. רון מפחד שהבלון יעוף עד שהוא ירד מן המגלשה, והוא צועק. צעקותיו של רון מפריעות את מנוחת הצהריים של גברת אגמון, ומתפתח עימות. עימות זה נוצר או משום שרון אינו מכיר את הנורמה החברתית שעל פיה "אסור להרעיש בשעת הצהריים" או משום שהרצון שלו להשיג את הבלון חזק יותר מהמחויבות לשמור על הנורמה ולהתחשב בשכנים. כך או כך, אי שמירת הנורמה על ידי רון מגלגלת את הבעיה לפתחה של גברת אגמון, אשר תצטרך להתמודד בכלים דידיקטיים עם ה"אי-נחת" שגורם לה הילד המרעיש בשעת הצהריים.

הסיפור על "הבלון שהלך לאיבוד" מתרחש בגן החיות. שם "ביקשה אפרת: 'אימא, אני כל-כך רוצה בלון! את יכולה לקנות לי אחד?' אמרה אימא: 'תכף נספור כמה כסף נשאר לנו, ונראה אם יספיק הכסף לבלון. אנחנו צריכות לקנות כרטיסים כדי להיכנס לגן החיות, ואנחנו צריכים לקנות כרטיסים לאוטובוס כדי לנסוע הביתה.' (...). הוציאה אימא את הארנק וספרה את הכסף, וכשגמרה לספור,

אמרה לאפרת: 'יופי, אנחנו יכולים לקנות בלון אחד בדיוק. איזה צבע את רוצה? 'אדום!' קראה אפרת. (...) אפרת חשבה שהבלון שלה הכי יפה בעולם."
על רקע זה אפשר להבין את צערה של ענת כש"פתאום באה רוח חזקה מאוד (...)
וחטפה את הבלון מידה של אפרת. הבלון התעופף מעלה-מעלה כל-כך מהר שאי
אפשר היה בשום אופן לתפוס אותו. לפני רגע היה לה בלון ביד, ופתאום אין (...)
בכתה אפרת ולא רצתה להתנחם. 'אני רוצה את הבלון שלי,' אמרה."
הבעיה של אפרת מורכבת משלושה ממדים: א. מהרקע שקדם לקניית הבלון -
אשר הקנה לבלון סטטוס של נבחר, קשה להשגה ואהוב ב. מנסיבות היעלמותו
של הבלון - על ידי כוח בלתי ניתן לשליטה ג. מן הידיעה שאי אפשר לקבל את
הבלון בחזרה או לקנות בלון אחר. בעיה של צער ואכזבה היא בעיה פסיכולוגית.
אי לכך, תצטרך אימא של אפרת להשתמש בכלים פסיכולוגיים כדי לנחם את
אפרת.

הספר "מעשה בחמישה בלונים" נפתח במשפט עובדתי, ללא תיאור ההקשר:
"אימא של רותי הביאה מתנה: שמחה וששון - לכל ילד בלון. לרותי בלון כחול.
לרון בלון צהוב. לסיגלית בלון סגול. לאורי בלון ירוק. לאלון בלון אדום. כל
הילדים וכל הבלונים יצאו לטיול."

הפרת האיזון הראשונה בסיפור זה מתרחשת כאשר "אורי שמח. רץ וקפץ וזרק
את הבלון הירוק למעלה למעלה: זרק ותפס... נפל הבלון על שיח ורדים --- נדקר.
ופתאום ... בום טרח! מה קרה? הבלון התפוצץ, הבלון נקרע."

ארבעה בלונים מתפוצצים - מדקירה של ורד, מניפוח חזק מדיי, מציפורניה של
החתולה ומחיבוק אמיץ - והבלון החמישי עף כי לא החזיקו את החוט היטב.
אותה סיטואציה חוזרת אצל חמשת הילדים, חמש פעמים ובחמישה צבעים,
והשבלונה המחורזת של הנחמה על הבלון המתפוצץ גם היא חוזרת חמש פעמים.
בפעם הראשונה הנחמה באה מפי המבוגר:

1. "מיד מרגיע אבא את אורי: 'אנא, אורי, אל תצטער, נביא לך בלון אחר.'"
בפעמים הבאות כבר לא מצוין מי אומר זאת, כי הילדים שכבר התנסו בחוויה
יכולים גם הם להצטרף לפזמון וללמד את הילד שעדיין אינו יודע מה טיבו של
כל בלון:

2. "אל תצטער, רוני רון! זה סופו של כל בלון."

3. "אל תצטערי, סיגלית! כך קרה גם לרון. זה סופו של כל בלון."

4. "אל תצטערי, רותי! כך קרה גם לרון. זה סופו של כל בלון."

בפעם האחרונה אלון כבר איננו מצטער. הוא כבר יודע שזה טיבו של הבלון: מנפחים אותו באוויר, ולכן הוא מתפוצץ בקלות ועף. וכשזה קורה, אפשר לקנות בלון אחר. לכן כשהעיפה הרוח את הבלון שלו לעננים, הוא נפנף בידי וקרא:

5. "שלום! שלום! בלון אדום!" "וגם הילדים החכמים" נפנפו בידיים וקראו בקול אל השמים: 'שלום! שלום! בלון אדום!'"

בעייתם של כל אחד מחמשת הילדים, ושל כל אחד מהקוראים המזדהה עם צערם, נפתרת למעשה עם ה"ידיעה". חוסר הידע לגבי תכונותיו של הבלון הושלם באמצעות התנסות אישית ועזרה מבחון.

כאמור, בסיפור "חמישה בלונים" יש חמישה בלונים וחמישה ילדים, וחמש פעמים חוזרת בעיית הבלון המתפוצץ. הנחמה על הבלון שהתפוצץ מצויה ברמת העובדות; אין לה מסר חברתי, מוסרי או פסיכולוגי. וזה מוביל אותנו למסקנה שלא צערם של הילדים עומד במרכז אלא האינפורמציה הנלמדת. הסיפור "חמישה בלונים" מבוסס על סדר מספרי יורד של המספר חמש, על התאמה חד-ערכית - ילד-בלון, ילד בלון - על השמות של חמישה צבעים ושל חמשת הילדים, וכמובן גם על טיבו של הבלון. התמונות המלוות את הספר מזמינות לספור את הבלונים, לספור את הילדים, לברר איזה צבע כל אחד מהם קיבל, לחשב כמה בלונים נשארו אחרי כל בלון שמתפוצץ, וכמובן לחזור עם המספר על הפזמון: "זה סופו של כל בלון". סיפור מסוג זה הוא "סיפור מידיע" או סיפור שמטרתו להקנות מידע באמצעות חוויה.

בהבדל מהסיפור על "חמישה בלונים", שבו הבלון חיוני לקיום הסיפור, בסיפור על "רון והבלון האדום" יכול היה הבלון להתחלף בחפץ אחר מבחינת העלילה משום שהעומת אינו קשור לבלון דווקא אלא לאינטרסים הנוגדים - האינטרס של הילד שהבלון לא יברח מול האינטרס של הגברת לישון את שנת הצהריים. בעומת זה שבין הילד לגברת אגמון, ה"אי נחת" היא של הגברת המופרעת ממנוחתה. היות שמדובר בילד, אי אפשר לקחת אותו לערכאות או לבורר; על הגברת לחפש שיטות דידקטיות שתשפענה עליו לקיים את הנורמה החברתית. והשיטות הדידקטיות לחינוך ילדים הן רבות ומגוונות: אפשר פשוט להרביץ - אם המחנך מאמין בעיקרון של "חוסך שבטו שונא בנו" - אפשר להעניש עונש אחר, אפשר לנסות לשכנע, אפשר לתת לגיבור להתנסות ברע עד הסוף המר (כמו בסיפורי יהושע הפרוע), אפשר להטיל סנקציות, אפשר ליצור מוטיבציה ועוד ועוד. השיטה הדידקטית שבה יבחר המספר להקניית הנורמה החברתית או המוסרית בסיפור, כמו בחיים, היא תמיד בבואה של השקפת עולמו לגבי הדרך הנכונה והאפקטיבית ביותר - לטווח הקצר ולטווח הרחוק - בחינוך ילדים.

הפתרון - המייצג תמיד שיטה דידקטית שהמספר בוחר בה כדי להקנות את הנורמה - יזכה להצלחה בסופו של סיפור, שהרי, כאמור, זוהי השיטה שהמחבר מאמין שהיא האפקטיבית ביותר גם לחינוך הגיבור וגם לחינוך הקורא, העוקב אחר התהליך ולומד את הנורמה יחד עם הגיבור, או, לחלופין, מרגיש את עצמו חכם יותר מהגיבור, אם הוא כבר מכיר את הנורמה.

גברת אגמון הרוגזת - אך לא המרשעת - מנסה את כוחה תחילה בהסבר: "הקשב רון, אמרה גברת אגמון, 'עכשיו מנוחת צהריים, ואני עייפה ורוצה לנוח!'. רון הקטן שומע, מבטיח, אך אינו יכול לעמוד בדיבורו; הבלון חזק ממנו. גברת אגמון, הרוגזת על הפרת ההבטחה ועל חוסר החינוך, נוזפת ברון. רון מסביר לה שהצעקות הן "בגלל הבלון האדום שיש לך בגינה."

גברת אגמון, שלא הייתה לה עד עכשיו כל יכולת להשפיע על רון, מבינה שהרעש לא היה שרירותי, והיא מנצלת את קלף המיקוח שנפל לידיה: "אם לא תפריע לי לנוח, אתן לך את הבלון במתנה", אמרה האישה וחזרה הביתה.

מרגע זה האינטרס לשמור על שקט הופך להיות משותף. אמנם ההתאפקות אינה קלה לרון, אך אחרי מעידות אחדות הוא מצליח להתאפק ולא לצעוק, והוא, כמובן, זוכה בפרס: "ובארבע ורבע פתחה גברת אגמון את השער. היה לה ביד בלון גדול ואדום. 'הבטחתי לך, והבטחות צריך לקיים', אמרה לרון ונתנה לו את הבלון. רון שמח, לקח את הבלון וקרא: 'טרח־טרח־טרח, אל תברח! אוף־אוף־אוף, אל תעוף!' בשמחה הניף את הבלון למעלה, והלך הביתה להראות לאימא."

השיטה החינוכית שדורית אורגד בחרה בה היא יצירת מוטיבציה בעזרת תגמול הניתן על מאמץ.⁶ הסברים וכעס, על פי סיפור זה, אינם אפקטיביים; זאת אנחנו יודעים משום שניסיונות לנהוג כך נכשלו במהלך העלילה.

כמו בכל סיפור ריאלי, אמינות הסיפור, המקנה לו נורמה חינוכית, נקבעת בהתאם לדרך שבה הושג הפתרון. המשימה שהוטלה על רון קשה במידה מספקת כדי שתהיה אתגר, אך יחד עם זאת היא איננה קשה מדי לגילו, ומאפשרת לו הצלחה בטוחה.

ולסיום, המסר של הסיפור - שהוא תמיד תוצר של הבעיה ופתרונה - הוא של שתי הדמויות בסיפור שהשיגו את מבוקשן. מבחינתה של גברת אגמון - הנמען המבוגר של הסיפור - המסר הוא שהשיטה החינוכית המשלבת בין תגמול למאמץ היא אכן אפקטיבית. ואילו רון למד שיש הדדיות בין הרצון שלו ובין הנכונות של הסביבה לספק את רצונו, או, במילים אחרות, אם תתאפק ותתחשב גם באחרים, תצא נשכר.

הסיפור על רון והבלון האדום שייך למחלקת הסיפורים הריאליים שבמרכזם עומדת נורמה חברתית. סיפור מדגם זה נקרא "הסיפור הדידקטי", משום שהקניית הנורמה החברתית נעשית באמצעים דידיקטיים. כמחנכים השאלות שאנו שואלים לגבי סיפור דידיקטי הן:

א. האם הנורמה המוקנית בסיפור מקובלת עלינו או רלוונטית לילדים שהסיפור נועד להם?

ב. האם מקובלת עלינו השיטה החינוכית שהנורמה מוקנית באמצעותה? מה שאינו מקובל עלינו בחיי היום-יום אינו יכול להתקבל גם כשמדובר בסיפורים.

ג. האם סוג הפתרון שבו העימות המוביל את הסיפור נפתר הוא בהתאם למגבלות גילו של הגיבור - כמו גם של הנמען - מבחינה פיזית, שכלית ורגשית? הצלחתה של שיטה חינוכית בסיפור אינה אומרת בהכרח שזוהי השיטה החינוכית הנכונה או הבלעדית. בסיפורים רבים הילד לומד את הנורמה באמצעות שיטות שאינן מקובלות עלינו בחיי היום-יום בחינוך, כמו, לדוגמה, לקח הנלמד באמצעות "מידה כנגד מידה", נידוי חברתי וכיוצ"ב, ובעיקר כאשר הילד מוצג כ"ילד רע" כשהוא אינו פועל על פי הנורמה.

את הסיפורים המקנים נורמה חברתית (כמו לאכול בנימוס, לקום בפני זקן, להגיד "תודה" "סליחה" ו"בבקשה" וכיוצ"ב) אפשר אפוא למיין מיון נוסף, בעזרת הקריטריון של סוג השיטה הדידיקטית שבה מקנים לגיבור את הנורמה.

את העלילה בסיפור על "הבלון שהלך למקום אחר" לא מוביל "עימות" אלא "אכזבה" ו"צער" של הגיבורה עצמה. הגיבורה אינה מסוגלת "להתגבר" על הצער בעצמה, והיא זקוקה לשם כך לעזרת המבוגר. אכזבה וצער הם מסוג הבעיות הרגשיות; לכן הנחמה שהאב מציע בסיפור על חמשת הבלונים שהתפוצצו - "נקנה לך בלון אחר" - היא במקרה זה בלתי אפשרית מבחינה מעשית - כי הבלון נקנה בכסף האחרון שהיה בארנק - וגם לא אפקטיבית, בגלל היחס המיוחד שהתפתח בין הילדה לבלון, יחס המבוסס על הבחירה בבלון האדום מבין כל אפשרויות הקנייה שעמדו לפניה.

לטיפול בבעיות רגשיות נדרש פתרון המבוסס על שיטה פסיכולוגית. השיטה שבחירה האם כדי לטפל בצערה של הבת היא לא לבטל את הצער אלא לתת לו פרופורציה אחרת. היא עושה זאת בעזרת: א) ביטול היסוד השרירותי שבחטיפת הבלון על ידי הרוח, ו ב) בהקניית "ייעוד" ותכלית למעשה:

"חיבקה אימא את אפרת ואמרה לה כך: 'את יודעת, אפרת, גבוה, גבוה על העץ יש קן של גוזלים קטנים. והגוזלים יושבים להם בקן כל היום וכל הלילה. לא

יכולים לצאת משם לשום מקום, כי הם לא יודעים לעוף. ואין להם שום צעצועים בכלל, רק תולעים שאבא ואימא שלהם מביאים להם לאכול, ותולעים זה לא צעצוע. כל הזמן הגוזלים עצובים (...) אין להם בובות ואין להם אוטו ואין להם טלוויזיה. 'ואין להם קוביות', אמרה אפרת (...) 'נכון', אמרה אימא. 'והנה הבוקר קרה להם דבר טוב: באה הרוח והביאה להם בלון גדול גדול'."

בהמשך האם מחזקת את מוטיב האי-מקרויות על ידי הוספת סיפור התחרות שהייתה בגן על הבלון, כשהאריות, התנין והג'ירפה רצו לתפוס את הבלון, אבל הוא עף ישר אל הקן, כאילו הוא מונחה על ידי המטרה לגרום שמחה לגוזלים שיש להם עכשיו בלון.

משחק דמיוני זה יכול להימשך רק אם הבת תשתף פעולה, ולכן האם מוסיפה: "ואם תסתכלי למעלה, גבוה, אל ראש העץ, תוכלי אפילו לראות את הבלון האדום תלוי שם."

ואכן, אפרת נענית לאתגר וממשיכה את המשחק הדמיוני בכך שהיא מוסיפה לרשימת הדברים שאין לגוזלים את ה"קוביות". המשחק ממשיך: "אין להם שום-שום צעצועים בכלל", אמרה אימא. 'רק תולעים', אמרה אפרת, 'ותולעים זה לא צעצוע'. "והוא מסתיים רק כששיתוף הפעולה הושלם, והצער פג: "גוזלים גוזלים, אתם יכולים לשחק בבלון שלי, אני מרשה לכם. וכשתהיו גדולים ותדעו לעוף, בואו לבקר אותנו במרפסת."

השיטה הפסיכולוגית שבה מעניקים משמעות תכליתית לאבדן נפוצה מאוד בכל הדתות. אך תהא זו הגזמה להעניק למשחק הדמיוני שהאם משחקת עם הבת, בעקבות בלון שעף, פילוסופיה קיומית של יד מכוונת ושל צדק חברתי, גם אם המוטיבים הבסיסיים כאילו מזמנים זאת. לדעתי יש לראות את הפתרון - וברוח זאת גם להגיש את הסיפור - כמשחק של הגזמה המלווה גם בסחיטה אמוציונאלית שתפקידם להחזיר את הדברים לפרופורציה הנכונה.⁷ בסופו של התהליך למדה הילדה כי יש להתייחס אל הבלון שאבד כאל עוד צעצוע, גם אם זה צעצוע אהוב ובלעדי. ואם אנו רוצים לעלות לקומה השנייה, אפשר להפיק מהפתרון את הלקח שצרות הן עניין יחסי. עם זאת, בהחלט לגיטימי שנצטער גם על דברים קטנים.

לסיכום, ניתוח זה, המתבסס על "טיב הבעיה המניעה את העלילה", הוביל אותנו להגדרתן של שלוש קבוצות: "הסיפור הדידקטי", "הסיפור הפסיכולוגי" ו"הסיפור המידעי". וכמו בכל הקבוצה, כל אחת מהקבוצות מתחלקת גם לקבוצות משנה. ואכן מחקרים רבים נעשו על סוג השיטות הדידקטיות הנקטות בסיפורים, ועל תפיסות העולם הדידקטיות שהן מייצגות, על השיטות הפסיכולוגיות הנקטות

בסיפורים ועל האסכולות הפסיכולוגיות שהן מייצגות, ובסיפורים שנועדו להקנות מידע נבחנו שיטות הקניית המידע השונות המיוצגות בסיפורים. הייתה זו רק דוגמה אחת של מיון. במחקר הספרות מקובל לסווג יצירות ספרות על פי קריטריונים מבניים, על פי קריטריונים אמנותיים או על פי קריטריונים פונקציונאליים (כפי שעשה אריסטו). למעשה, אין כמעט תחום מדעי שלא נבחרו ממנו קטגוריות למיון יצירות ספרות, כי ההקבצה, כפי שנאמר, היא שיטה העוזרת להבין את התופעות. הספרות היא בבואה של החיים, ו"אם אנחנו רוצים להשיג הבנה מדרגה שנייה איננו יכולים להישאר בקבוצת הנתונים עצמה אלא לתפוס נקודת מבט מרוחקת או נקודת מבט היוצאת מהזיקה הטבעית שבין הנתונים הקונקרטיים."⁸

הערות

1. וראה ברוך אלמוג, **ז'אנרים בסיפורת לילדים**, מכון מופ"ת, משרד החינוך וחתרבות, 1966.
2. שם, עמ' 9-11.
3. מרים רות, ספרית פועלים, 1976.
4. דורית אורגד, דני ספרים, 1995.
5. שולמית הר-אבן, 1994.
6. בשיטה חינוכית זו נוקטים גם החורים כדי לגמול את בתם מהכניסה למיטתם כל לילה בספר **מלאך הקסם של זנה** (גוני מרדור-סביר, עם עובד, 1990). ההבדל הוא ששם נותן הפרס הוא כביכול גמד דמיוני.
7. פעם שמעתי גננת שניגשה לילד שנפל, קיבל שריטה בברך וצרח בקולי קולות, ושאלה אותו: "לחזמין אמבולנס?" "לא!" אמר הילד. "אולי לחזמין רופא?" "לא!" אמר הילד. וכך היא המשיכה עד שלבסוף היא שאלה: "האם תחבושת מספיקה?" "כן!" אמר הילד בשמחה.
8. ואצל אוויוק, שינוי, עקרונות של יצירת בעיות ופתירתן, ספרית פועלים, תל-אביב, 1979.

הזמן הצעיר

בני נוער פגלים לנו דברים שלא ידענו על החברה הישראלית
כתב סיון רהב, הוצאת ידיעות אחרונות, 2000, 224 עמ'.

מחבר הספר מביא לפנינו את חוות דעתם של בני נוער ואת השקפותיהם על החברה הישראלית.

המחבר מציין שהוא מביא את אורח חייהם של עשרה נערים ונערות שהם "הכי סטיראוטיפים" של החברה הישראלית-יהודית. אנו מביאים להלן את הוויי חייהם של הכותבים, ולצדם פה ושם הערות משלנו. אך כדי ללמוד את ההוויי שלהם יש להבין את ההבדלים בין הקבוצות שבני נוער אלה מייצגים.

בושמת לוי-יצחק - "זה שילוב קטלני, ואני גאה בו".
בת 19, תלמידת המכינה הקדם-צבאית "מיצר", בוגרת התיכון שליד האוניברסיטה בירושלים. משפחתה מונה חמש נפשות, והוריה אינם עובדים. בעבר גרה המשפחה במאהל של מחוסרי דיור.

בושמת מציינת שבביתם שהוא מסורתי, "שומרים על כשרות עם שני סטים נפרדים של כלים. אימא מדליקה נרות בכניסת השבת. לפעמים אבא והאחים שלי הולכים לבית-הכנסת". אורח חייהם הוא כמקובל בבית דתי, אך היא אינה רואה סתירה בין זה לבין העובדה שהיא יוצאת לפאב לאחר סעודת ליל שבת; אין לה הרגשה שמצד אחד היא מקדשת את היום ומצד שני היא מחללת אותו. כדי להבין ולתרץ את הדואליזם הזה, יש לקרוא את סיפורה של בושמת.

אבירם סיאני - "זה מה שאני, ואני לא אחיה בשקר".
בן 18, נולד וחי בכפר סבא. למד בבית ספר יסודי ממלכת-יודת. בכיתות ט'-י"א דילג בין ישיבות תיכוניות שונות, והיום הוא לומד בתיכון אקסטרוני. אבירם הוא הומוסקסואל מוצהר, פעיל בנוער מר"ץ, במועצת הנוער העירונית בכפר סבא ובוועד למלחמה באידס. לפני הצבא הוא מתכנן לצאת לשנת שירות בקריית גת. אמו גנתה בגן דתי, אביו עובד בתעשייה האווירית, ויש לו ארבעה אחים.

מור נוי - "אנחנו חוגגים בלי אלוקים".
בת 19, נולדה וגדלה בקיבוץ סאסא. מתנדבת ב"בית ישראל" בירושלים - מכינה קדם-צבאית מעורבת לדתיים ולחילוניים. למדה בתיכון המקיף "אנה פראנק" בסאסא והדריכה בתנועת "השומר הצעיר". אמה מורה לתנ"ך ולתקשורת, ואביה עובד במפעל בקיבוץ.

מור נוי מקדישה הרבה זמן לשאלות הדת ומעיינת בנושא זה. הנה, למשל, מובאה שלה בנושא: "בתנועה עצמה מתייחסים ליהדות די הרבה. את צריכה להבין שאין בקיבוצים בית-כנסת, אין סידור תפילה; כל ההתייחסות ליהדות היא בעיקר בעניינים של מסורת,, במיוחד של החגים".

מור נוי מצביעה על כך שכל ההתייחסות לאלוקים אינה קיימת. "גם חדר האוכל אצלנו לא כשר". היא מקדישה הרבה לדיון על מסורת, על החגים, על כשרות, ואפשר וכדאי לקרוא את הגיגיה.

סלעית חורב - "אצלי הא-ל קיים, כי זו ההרגשה שלי".

בת 20 וחצי, גרה במושב שרשרת ליד נתיבות. משרתת בשירות לאומי. למדה באולפנת "אמנה" בכפר סבא ובמדרשת "ייעוד" בירושלים בהנהלת הרב יואל בן נון. במשך שנתיים סייעה בהגשת מצעד הפזמונים הלועזי של רשת ג'. הוריה עלו בילדותם מג'רדה. אביה מורה בדימוס, ועוסק היום בחקלאות, ואמה מנהלת מעון ברשת "אמונה". לסלעית אחות ושני אחים.

צילה באש (פרנקל) - "אם החילונים היו מכירים אותנו, הם היו מצטרפים".

בת 21 וחצי, גרה בשכונה החרדית "רמת שלמה" בירושלים. נשואה לצביקה, ואימא של חנה-לאה. למדה במוסדות "בית יעקב". גדלה במשפחה של עשר נפשות. אביה הוא רבה של שכונת בבלי, וסבה היה הרב הראשי של תל אביב. לצילה שישה אחים ושתי אחיות.

ליאורה אזרחי - "אף אחד לא מוכן לקבל אותנו".

בת 17, גרה בשכונת רחביה בירושלים. לומדת בתיכון ה"מסורתי", חברה בקהילה הרפורמית "כל הנשמה" ומדריכה בתנועת הנוער תל"ם (התנועה ליהדות מתקדמת). אמה היא האישה הראשונה בארץ שהוסמכה לרבנות מטעם התנועה הרפורמית, ואביה מנהל את מרכז צ'רלס ברונפמן למפגשים בין יהודים מהארץ ומחו"ל. לליאורה אח ואחות.

צילה באש גדלה בשכונה חרדית ברוח האמונה הדתית, ואילו ליאורה מזרחי ינקה מההשקפה המסורתית, ואמה הוסמכה לרבנות מטעם התנועה הרפורמית.

רומן וטר - "אם אשתלב פה, אמחק את עצמי".

בן 18, עלה מלטביה בשנת 1990, בהיותו בכיתה ג'. תלמיד כיתה י"ב (במגמת תיאטרון) בתיכון עירוני א' בתל אביב. תחילה התגוררה המשפחה אצל קרובי משפחה בנצרת עלית, ואחר-כך עברה לתל אביב. אביו של רומן הוא רופא, ואמו, שבלטביה הייתה ציירת, היא מעצבת גרפית. לרומן אח צעיר.

רומן וטר הוא בן 18, ונראה שאינו מזדהה עם היותו ישראלי. הוא רואה את עצמו

מהגר ותו לא. יכול להיות שחינוכו בצעירותו השפיע עליו. הוא כותב בהמשך: "לא היה לי שום קשר ליהדות, בגיל שלוש ההורים אמרו לי שאני יהודי, ומעבר לידיעת העובדה הזאת לא הייתה לזה שום השפעה על החיים. ברית מילה או בר מצווה אפילו לא עלו על הדעת. התנ"ך בשבילי הוא יצירת ספרות גדולה ויפה... ובו זמנית אחד האסונות הגדולים שלה. התנ"ך יצר את הדת, ודת זה דבר רע." בקיצור האיש מרגיש מהגר, וודאי לא יצא מתחושת המהגרות.

שניר דיגמי - "החילוני צריך לעבור להיות דתי, גם אם הוא לא רוצה."
בן 19, גר בנתניה. חוזר בתשובה שגדל בבית מסורתי. למד בתיכון החילוני "שרת" בנתניה ונבחן בחמש יחידות במשפטים ובחמש יחידות בתלמוד. אמו עיתונאית, אביו יהלומן, ויש לו אח קטן.

גיל גרינברג - "השפה הזאת, אני משוגע על השפה הזאת."
בן 21, נכה כתוצאה משיתוק מוחין. גיל גר ברמת גן, והוא סטודנט למדעי המדינה באוניברסיטת תל אביב. למד בבית ספר יסודי לנכים ובחטיבת ביניים ובתיכון רגילים. היה יו"ר נוער עבודה בגבעתיים. פרסם ספר שירים ("ארץ זרה שלי") בהוצאת "סער". התנדב לצה"ל ושירת שנה אחת. אביו של גיל הוא בעל מוסך, אמו מזכירה, ויש לו אחות אחת.

סוגרים את חוות הדעת של הצעירים שניר דיגמי וגיל גרינברג. שניים אלה שרים שיר ייחודי, ואנו עדים לחילוקי דעות מובהקים. ואחרי ככלות הכול, למרות הסתירות, אנו עדים לציון חיובי של כל הנשאלים לגבי היהדות והמסורת, וזהו ניצחונה של הציונות.

בנימין מאיר, רומן וטר, גיל גרינברג ושניר דיגמי, באים כל אחד מרקע שונה. הוריו של בנימין התגיירו, רומן וטר לומד במגמת תיאטרון, והוריו אינם מתייחסים להשקפות הדת. גיל גרינברג לוקה בשיתוק מוחין, ושניר דיגמי לומד משפטים בחמש יחידות. כל אחד ברוח אחרת. כדאי ללמוד ולהאזין לדבריהם ולהכיר נקודות מבט חדשות שכדאי ללמוד עליהן.

ג.ב.

עעשה בממלכת הלילה וממלכת העדבר

מאת: סנדי אייזנברג סאסו, איורים אבי כץ, הוצאת טורקזיו, תרגום מאנגלית אפרתי פז, לא ממוספר (32 עמ'), מנוקד, צבעוני.

המחבר מספר אגדה על שתי ממלכות שכנות שתושביהן סבלו בגלל גאוות נסיכיהן. וזהו סיפור המעשה: "בממלכת הלילה הרחוקה הייתה האדמה עשירה במים, אבל לא היה בה שמן להדליק את המנורות." כאשר ירד החושך על הממלכה אי אפשר היה לראות דבר. האור החסר בממלכה השפיע על אורח חייהם של הנסיך, והנסיך, ששלט בממלכה, נכשל במציאת פתרונות למצבו. הוא שנא את החושך, נתמלא כעס, ולכן איש לא העז להתקרב אליו כאשר ירד החושך בממלכה, והאנשים נצמדו זה אל זה והתחבקו באפלה, ואיש לא חיבק את הנסיך. הוא נשאר לבדו בלילה והתפלל לאלוקים שימצא פתרון לבעייתו. בוקר אחד הגיע זמר נודד אל הנסיך, וסיפר לו שראה בנדודיו מקום "ששם נשפך השמן במים". הזמר הסביר שהמקום הוא על-יד ממלכתו של הנסיך, ממש על הגבול, ושם שולטת נסיכה. בממלכה זו, ממלכת המדבר, האור מאיר את חשכת הלילות, וייתכן ששם יימצא מענה לתפילותיו. הנסיך עלה על העגור המלכותי, וכשהתקרב למדבר ראה את הארץ המוארת וראה גם את הנסיכה, אך התברר שהנסיכה סבלה, כרוב נתיניה, ממחסור במים. היא סבלה מלכלוך ואבק, לא יכלה להכין תה מלכותי, וגם היא צעקה, ואיש לא העז לחלוק על דבריה. כשהתחוללו סופות חול ברחבי הממלכה האנשים נצמדו זה אל זה מרוב פחד, איש לא חיבק את הנסיכה, והיא נשארה לבדה בארמונה, והתפללה לאלוקים שיימצא פתרון לבעייתה.

יום אחד הגיע זמר נודד גם אל הנסיכה, וסיפר לה שראה מקום שבו מים זורמים בשפע וכל הצמחים ירוקים ופורחים והמקום קרוב אל ממלכתה ושולט בו נסיך רם המעלה. הנסיכה עלתה על היען המלכותי, רכבה לעמק שליד מלכותה, וראתה את הנסיך. אחרי שיג ושיח אמר הנסיך לעגור: אם הנסיכה רוצה מים, עליה להביא כדים מלאים שמן. והנסיכה השיבה: אם הנסיך רוצה שמן, עליו להביא דליים מלאים מים.

"התושבים בממלכת הלילה ובממלכת המדבר חיכו איש בארצו לשובם של הנסיך והנסיכה", אך לשווא. הנסיך והנסיכה לא שבו, והתושבים פחדו ללכת ולחפש אותם.

רק שני ילדים, הילד שומר העגור המלכותי והילדה שומרת היען המלכותי העזו ללכת אחרי היען לכל אשר יוביל אותם. שני הילדים ראו שני הרים מעליהם. הילד מממלכת הלילה הבחין ששפתיה של הילדה סדוקות ועורה יבש, ו"הוא

הושיט לה את כד המים שלקח עמו לדרך", הילדה בממלכת המדבר שמעה על החושך המפחיד את הילד והושיטה את כד השמן שלקחה עמה לדרך. התושבים החליטו לסור אל שני ההרים ולראות אותם, ואז הסיקו שהרים אלה הם שני הנסיכים, ואכן ההרים סימלו את שני הנסיכים. מי שהציל את שתי הממלכות משנאה זו לזו היו הילדים שברוב תמימותם החליטו לעזור זה לזה. אין זה הסיפור היחיד שאנו מביאים על ילדים המצילים את המבוגרים. ראה בקטלוג 9 של המדור לספרות ילדים מספר 9 את הסיפור "המלך אלאוף וניצחונו המזהיר על הלומניקים", וכן את הסיפור 94 באותו קטלוג. וראה גם בקטלוג 8 בסיפור 11 על ילד שמצא פתרון לחידה קשה, וכן את מספר 234, "מעשה בקערה ובמצקת".

ג. ברגסון

גדולה ונפלאה היתה האהבה בה אפפוני הורי והורי הורי בכל ימי חייהם. גדלתי בעולם מוגן, גדרו אותי חומות גבוהות בלתי חדירות, ולא נראו לעין - כימ עשויות היו זוהר אהבתם. כל אשר יש-בי קבלתי מהם,, ולזכרם המבורך מוקדש ספר זה. כל כתיבה העולה מתוך לב יוצר יש בה מן האוטוביוגרפי. כל הדברים המקובצים פה - שברים הם מאבן אחת. איני משלה את עצמי: כמו שגל קטן של רסיסים אינו יכול לתת מושג על צורת האבן ממנו נחצבו, כך אין אוסף זה יכול לתת מושג על נפש יוצרו למדתי הן מאמא ומאבא, והן משני הסבים הדגולים שלי ומשתי הסבתות הטובות למדתי: משפחה יהודית מהי, ואמונה יחודית מהי וקומה זקופה של יהודי ומתן בסתר עד אין סוף, ואהבה גדולה ורחמים.

(מתוך "חיים ומלים" של מ. ילן שטקליס)

הרפתקאות כפתור פרח

כתבה אירית וייסמן מינקוביץ, איורים לודמילה גולובצ'יק, הוצאת תמוז, 2002, מנוקד, לא ממוספר, לכיתות נמוכות.

לכפתורים יש סיפורים. מה, חשבתם שהם סתם תפורים על חולצות, שמלות וחליפות מגוהצות ומפוארות או נחבאים אילמים ומשועממים בתוך קופסאות וכלי תפירה? אם חשבתם כך, אז חבל, כי לאירית וייסמן מינקוביץ יש בשבילכם הפתעה: לכפתורים יש סיפורים. יש כפתור שקישט את בגדו של מלך אנגליה והיה שותף במסיבות של ריקודים, והוא גאה מאוד על כך. יש כפתור שהיה צמוד לבגדו של ליצן רחוב וראה איך אנשים עצובים הופכים לשמחים בשל תעלולי הליצן. ויש כפתור שזכה לראות הרבה סרטים משום שקישט את בגדו של מקרין סרטים. אז אל תמהרו לחרוץ דין ולהגיד שאין שום הרפתקאות בחייהם של כפתורים, וכמובן לכל כפתור יש לא רק את הסיפור שלו אלא גם את הייחוד שלו. גם לכפתור פרח היה ייחוד וגם יופי נדיר, אבל לא היה לו סיפור. לכן הוא החליט שהוא חייב לצאת אל העולם הגדול ו"להשיג" סיפור, כלומר לראות עולם ולחוות חוויות מרתקות. וכך הקוראים יוצאים למסע דמיוני-מציאותי שקורים בו כל מיני אירועים והרפתקאות.

כפתור פרח שמח כשסבתא הוציאה אותו לאוויר העולם (הרי זה כאילו להיוולד). במסעו הוא חווה חוויות נעימות, אך גם מקרי ביש, כמו נפילה לתוך שלולית של מים עכורים. אך זו נפילה לצורך עלייה, כי הוא נאסף על ידי ילד ומגיע לגן פרחים מקסים, ואחרי שהוא מתבשם מניחוח הפרחים ומקסם הצבעים, גנן משליך אותו, והוא מגיע לקרקס. כאן הוא חווה חוויות קרקס כמו גלגל ענק, קרוסלה, רכבת הרים ועוד, עד שהוא נאסף על ידי יעל המתאהבת בו ותופרת אותו בשמלה שקיבלה מדודתה שבפריז. הוא מתוודע לכפתורים הפריזאיים, והללו מספרים לו על חמודותיהם ועל נפלאותיהם של עיר האורות ושל מגדל אייפל. במסיבת יום ההולדת של יעל הכול מתפעלים מכפתור פרח, ותוך כדי מישושים לא זהירים הוא נופל, מתגלגל, מבלה לילה קר בחוץ, ובאורח פלא מגיע שוב לידיו של דודון, מכרו משכבר הימים. כאן הוא חוזר גם לידידיו הכפתורים (כן, טוב לחזור הביתה אחרי נדודים רבים), ומספר לחבריו בשמחה את סיפור הרפתקאותיו. הנה גם לו יש סיפור, ועוד איזה!

בעיד האותיות והעספרים

כתבה אירית וייסמן מינקוביץ, איורים לודמילה גולובצ'יק, הוצאת תמוז, 2002, מנוקד, לא ממוספר, לכיתות נמוכות.

האם אפשר לתאר את עולמנו בלי אותיות ומספרים? אירית וייסמן מינקוביץ עושה ניסיון לתאר עולם כזה.

אותיות ומספרים, כמו ילדים קטנים, מוצאים ללא קושי סיבות למריבות, לוויכוחים ולהתעמתויות. ומה פירושן של מריבות בין אותיות למספרים? באלאגן בלתי נסבל ובל יתואר. כשהאותיות מקניטות את המספרים ומכריזות שהן יכולות להסתדר בלעדיהם, הללו מזדרזים להוכיח שאי אפשר בלעדיהם. ואיך? איך למשל מסתדרים כשמספרי הבתים נמחקים או מספרי מדריך הטלפון נעלמים? וכך גם כל המספרים בספרי החשבון. אי אפשר לטלפן. אי אפשר ללמוד. והמספרים ממשיכים להיעלם מכל מקום שרק אפשר: משעונים וממרשמי רופאים... והאותיות שם הן אינן יושבות בשקט; הן מכינות תגובה חריפה: גם הן נעלמות מספרי הלימוד, משמות הרחובות ומכל מקום שהן היו מככבות ומתפקדות בו ביעילות.

העניין מסתבך כאשר אחת הילדות מועדת, מתעלפת וזקוקה לעזרה ראשונה, אבל אי אפשר לטלפן לרופא. וכשהמספרים מסכימים לעזור ולטלפן לרופא מתברר שהוא איננו יכול לרשום מרשם. אז מה עושים?

דווקא במקרה הביש הזה הייתה טמונה ברכה. דווקא הוא היה דרוש כדי לפקוח את עיני המספרים והאותיות לכך שאי אפשר להמשיך בלי שיתוף פעולה. קץ המחלוקת והסוף הטוב נחגגים במסיבה שבה כל אות לוקחת לה מספר לבן זוג לריקודים. אבל אי אפשר כך סתם, יש להקפיד בבחירה: על המספר להתאים לאות לפי חוקי הגימטרייה. וכך הילדים מתוודעים למספרי הגימטרייה: א-1, ב-2, כ-20, ק-100, וכך הלאה. סיור הרפתקני בגימטריון מפגיש את הילדים עם הידע על הערך המספרי של האותיות.

האיורים מעניקים לאותיות ולמספרים פרצופים ואיברי גוף, תוספת חשובה הנוסכת חיים ותנועה בסיפור.

משה לימור

מתודה

מעשה בפ"א סופית/נתן אלתרמן (הכינה יעל ישועה)

הכנה לפני קריאת היצירה

1. השוני בין בני האדם

סיפור ארבעת המינים: לכל אחד מארבעת המינים אפיון משלו והוא מייצג חלק מסוים של עם ישראל. ורק כולם יחד הם עם ישראל בשלמותו. המושג "שונה": מי מחליט מיהו השונה? (אופן תפיסת היופי בכל מיני מקומות בעולם, המתת החלשים בספרטה...)

מה היה קורה לנו אילו היו החזקים מחליטים? אילו היו מחליטים שלא רוצים בני אדם שאינם טובים בחשבון, שאינם טובים בספורט, שאינם יודעים לצייר, לשיר ולהציג, שלא רוצים שמנים או רזים, גבוהים מדי או נמוכים מדי...? איפה היינו מוצאים את עצמנו? חברה טובה, מעניינת ותומכת היא רק בחברה רבת-גוונים.

2. טיפוגרפיה

קריאת קטע מ"ספיח" של ביאליק: כיצד נראו לו האותיות? עבודה על אותיות וצירוף: בואו ננסה לצייר כמה אותיות (בין השאר גם את האות פ"א סופית). הצירורים יתלו בכיתה. ננסה לצייר מילים ולתת לצורת המילה אפיון משלה; לדוגמה: אסל ודליים.

3. כל אחד הוא השלמה לקבוצה כולה

כל ילד יכתוב טקסט כלשהו, ויתבקש למחוק ממנו אות מסוימת ולקרוא את הטקסט במקור ואחרי המחיקה. משחק: בהפסקה (או בקבוצה בכיתה) יחליטו כל שניים-שלושה ילדים ביניהם על איזו אות הם מוותרים, ויהיה עליהם לדבר ביניהם ללא אותה אות במשך זמן מסוים. הטועה נותן משכון (הזוקף נקודה לחובתו).

מתודה

מהי המסקנה? אי אפשר לוותר ולו על אות אחת בלי שתשתבש השפה!
1. קריאה ראשונה: קריאת כל הטקסט לפני התלמידים, ללא הסברים.

2. קריאה שנייה: קריאה של הטקסט קטעים-קטעים.
לפני כל קטע תכתוב המורה את המילים הקשות על הלוח ואת פירושו.
לילדים יהיה הטקסט ללא האיורים.

קטע א'

מילים קשות

קרן זווית, מתגרות, חסודה, גוויל, אהו"י-זשר"ן, להתקלס.

שיחה

- במה האשימו את הפ"א? די בכך שמישהו בעל עמדה יגיד משהו...
- השעמום הוא אם כל חטאת (ראה בטקסט: "הספרים בטלים בקרן זווית").

קטע ב'

מילים קשות

טבלן, נייר סבלן, נשתרבב, שווא, התנשאות, תיבה, נלינה, הכול ראוי לדפוס.

שיחה

במה ממשיכים להאשים את הפ"א הסופית? אילו הוכחות יש להאשמות?

עבודה

נצייר את הפ"א הסופית במרכז העמוד, ואת שאר האותיות סביבה. הילדים ינסו,
בעזרת איור, טופוגרפיה או קומיקס, להסביר את המצב ואת המילים החדשות
שהם למדו.

הטקסט ייקרא בתפקידים, כמקהלה מדברת.

קטע ג'

מילים קשות

הוסיפו להג, אין רסן, שנינה, צחוק מושחז.

שיחה

איך יגיב ילד אם כל ילדי הכיתה יעוטו עליו על לא עוול בכפו? מה חשבו
האותיות שיקרה? מה באמת קרה?

קטע ד'

מילים קשות

יושבי חלד, נותרו, תקלה.

עבודה

- התלמידים יחפשו ויכתבו מילים המסתיימות ב-פ"א סופית.
- הילדים יקראו את הקטע ויוסיפו בקול את ה-פ"א או ירשמו את הקטע, עם הפ"א.

קטע ה'

מילים קשות

תבל, בריות, תוהו, סומרת, בן פורת, גובהי רקיע, פעורי פיות, אץ.

שיחה

- איך השלמות נפגעת? העולם חזר כמעט לתוהו, בגלל משהו קטן שחסר. כל פרט חשוב!
- מי הציל את המצב?
- מדוע חזרה הפ"א הסופית? אולי כי לא יכלה לעמוד מול קריאת אם לבנה?

קטע ו'

מילים קשות

צנועה, תמימה, נקפה אצבע, להקניט.

שיחה

- תארו את הפ"א המנצחת.
- מה למדו האותיות?
- איך הייתם מאיירים את הפ"א המנצחת?
- המורה תביא את הספר המאויר לכיתה ותפנה את תשומת לבם של הילדים לאיורים של דני קרמן ולטיפוגרפיה של דפנה ברפמן:
- מה עשתה הטיפוגרפית לספר? מה היא הוסיפה לו? (עמ' 4-7).
- את מה נושאת האות א' בידה? (עמ' 7).
- ציירו אותיות שמחות, עצובות, בודדות, בחבורה וכיו"ב.
- בחרו מילים מהספר ועצבו אותן.
- השוו את זוגות האיורים של קרמן בעמ' 16-21 התנועה, הרקע. מה הוסיף לנו המאייר בציורים שלו?
- מדוע צייר קרמן בעמ' 23 את הנחש?
- עמ' 24-25: העולם בתוהו ובוהו. ומה קורה לגלי האותיות?
- עמ' 30: כל האיורים הבודדים מתאחדים יחד, והעולם חוזר לתיקונו. השוו בין ציורו של הילד יוסף על הכריכה לבין האיור בעמ' 29.

עבודות שונות

- העתיקו קטעים מהיצירה והוסיפו להם איורים וטיפוגרפיה.
- כתבו על האותיות הנפגשות ומשוחחות על מה שקרה.
- כתבו על הנושא "היא ממש מקסימה הפ"א סופית הזו... לא הכרתי אותה קודם!".

הילד השקוף

פאת אודי אלקבץ, איורים גיל אלקבץ, הוצאת כינרת.

הכינה: נאוה קרינסקי

"יש ילדים רואים את עצמם כמרכז העולם, שהכול סובב סביבם, אבל יש ילדים המרגישים כאילו כולם מביטים דרכם, כאילו לאף אחד לא אכפת."
בילדים אלה עוסק הספר.
"כשהיה בגן הילדים, אף ילד לא שחק אתו. כולם הביטו דרכו כאילו לא היה קיים ושיחקו עם ילדים אחרים."
"כשהלך לבית הספר, המורה אף פעם לא שאלה אותו כלום. כשהוא ניסה לענות, אפילו אם הוא היה היחיד שענה תשובה נכונה, המורה לא התייחסה אליו, כאילו גם הקול שלו היה השקוף."
"כשכולם שיחקו בכדורגל, ...אף אחד לא מסר לו את הכדור, כי הוא היה שקוף."
"כשהמורה בחרה ילדים לתפקיד ...בהצגה של הכיתה והוא הצביע מאד בנימוס ... המורה הביטה דרכו ובחרה בילד אחר."
...פעם אחת, כשהוא רצה להביא מתנה לילדה אחת, שנורא מצאה חן בעיניו, היא בכלל לא הבחינה בו ... והוא היה עצוב, ובכה מאוד למרות שאמו ניחמה והבטיחה לו שהוא היחידי שלה.
והילד
חשב וחשב, כיצד להפסיק להיות שקוף, וניסה לצבוע את עצמו, ללא הצלחה עד ש...
מצא את הפתרון".
הספר יכול לשמש הורים, מחנכים ומורים לעזור לילדים המתמודדים עם תחושות קיפוח...
"הילד השקוף" הוא מטפורה, וכל אחד יכול להתייחס לכותב כרצונו.

פתודה על הספר "הילד השקוף"

העברתי את הספר "הילד השקוף" בכיתה ה' בבית ספרי, בית הספר ע"ש א"ד גורדון בקרית אתא.

התהליך של הכרת שבילי הספר היה איטי. נתתי לילדים אפשרות להתבטא, להביע דעה, להציע הצעות ולגלות אמפתיה. עקבתי בעניין רב אחר תשובותיהם למשימות השונות וגיליתי עולם ומלואו, עולם מורכב של מערכת יחסים וקשרים,

שחידד יותר את חושיי. כמורים וכמחנכים עלינו להיות רגישים וקשובים כל הזמן לכל פרט ופרט ולעזור לו ככל שנוכל.

לפניכם הצעות לעבודה בין שבילי הספר. לראשונה נחשפתי לספר "הילד השקוף" בסדנת מפקחים ומנהלים יישובית שהעברתי בקרית־ים. מנהלת בית הספר, הגב' לאה אילון, קראה את הספר, סיפרה על תוכנו ושיתפה את הנוכחים בתחושותיה. הספר עבר מיד ליד, מסרים הדהדו בהד חזק והשפיעו. בין המשתתפים התקבלה הדעה שיש בהחלט מקום להעלות את הספר למודעות ולחשוף אותו לפני צוותי מורים ומנהלים. כך יצאתי לדרך, לא לפני ששוחחתי עם הסופר עצמו על מהות הספר ועל רבדיו השונים. הספר "הילד השקוף", פרי יצירתו של הסופר אודי אלקבץ, מספר על תינוק הנולד שקוף. לידתו של התינוק השקוף גרמה בהלה ודאגה רבה להוריו. הם החלו בהתרוצצות לחיפוש פתרון למחלה. המפגשים, וההתייעצויות והשיחות הרבות עם הרופאים לא הועילו. ההורים נואשו, אך על ילדם לא ויתרו, וגידלו אותו עטוף בחום ואהבה, "ובסוף הם ויתרו וכבר לא היה אכפת להם שהוא שקוף".

הילד גדל והתפתח, גילה מעורבות בחברת הילדים, חיפש את קרבתם, ולא התייאש מניסיונותיו לתרום, ולהיות מקובל ורצוי. אך המציאות טפחה על פניו, קהילת הילדים והמבוגרים דחו את קרבתו. בגלל היותו שונה, אחר, שקוף, והם התעלמו מבקשותיו, והחמור מכול - לא התייחסו לרגשותיו. "כשהיה לו עצוב, והוא בכה, הגננת לא שמה לב אליו, כי הוא היה שקוף. והלכה לנחם ילדים אחרים".

אין פלא שרגשות של תסכול, כעס ואכזבה הציפו את לבו. בתוך כל הכאב התפתלה בתוכו מחשבה אחת ולא נתנה לו מנוח: איך להתמודד, לשנות את המצב, לפתור את הבעיה? מוכרחה להימצא דרך! אפשרויות שונות עלו במוחו, אך כול נסיונותיו עלו בתוהו, והוא נשאר שקוף. הילד התכנס יותר ויותר בתוך עצמו, והתרחק מחברת הילדים שאפילו לא הרגישו בחסרונו. רחמים עצמיים הציפו את לבו: "כמה טוב להם לילדים שהם ילדים רגילים ולא שקופים!". והילד נשאר בודד. אך פתאום התרחש שינוי. באחד הימים הוא ישב על הספסל לבדו, ישב ובהה, והתבונן בפליאה בפרפר גדול, בעל כנפיים שקופות למחצה. על כנפי מעופו של הפרפר עלו הרהוריו שלו. אך רגעי המחשבה היו קצרים, הם נקטעו על־ידי מראה נוראי: ילד גדול מצליח ללכוד את הפרפר ברשת, פרפר חלומותיו. הילד השקוף הגיב בצרחה שהבהילה את הילד הגדול, והרשת נשמטה מידי, ללא שליטה. בפעם הראשונה הייתה השליטה בידי הילד השקוף. ברגע זה קרה לו משהו: משהו שהוא לא הכיר בעצמו השתחרר. הרגשה שונה, נעימה, עטפה אותו,

מלווה בנגוהות אור, בדומה למה שקרה לפרפר, שהצליח להשתחרר מהרשת ומההילכדות. הפרפר נעלם במעופו אל החופש, אך השאיר אחריו ילד בעל נוכחות ויכולת התמודדות, בעל עוצמה וכוח, ילד חדש, ילד שרואים אותו.

מומלץ לקריאה!

דף ג' - פתודה.

רעיונות והצעות לפעילויות עבודה

- א. העלו בכתב אסוציאציות לגבי המילה "שקוף": מבחינת: צבעים, קולות ביטויים, דומם, צומח.
- ב. פעם היה ילד שקוף (עמוד 1), ואנחנו סקרנים להכיר אותו. אנחנו רוצים להכיר אותו ילד שקוף. הבה נשאל אותו כמה שאלות.
- ג. ההורים מצרוצצים בין הרופאים ושואלים את עצמם כיצד אפשר לשנות את רוע הגזרה. ממה הם פוחדים כל כך? ילדי הכיתה יעלו השערות.
- ד. זהו סיפור אישי על חוסר תקווה.
"כשהוא נולד, חשבו ההורים והקרובים שהוא מאוד מאוד חולה ושלא יחזיק מעמד". בסופו של דבר ההורים ויתרו על טיפול במחלתו, אבל כל אחד ישב בחדרו וכתב מכתב לקרוב ללבו.
כתבו גם אתם מכתב אישי.
- ה. עבודה בזוגות. רק לילד השקוף היה אכפת שהוא שקוף. הוא חיבק חזק־חזק את הדובון וסיפר בכל זוג ילדים והיה אחד מהם הילד והשני הדובון.
(2) הדובון שואל, מגלה עניין, מגיב, למשל, הוא שואל את הילד: (3) מה אכפת לך להיות שקוף?
(4) והילד עונה, והדברים נרשמים.
- ו. הילד מתעד ביומן האישי את ניסיונותיו להתקרבותו לחברת הילדים:
"ליומן האישי שלי, שלום!"...
- ז. הילד השקוף כותב מכתב לאדם הקרוב ללבו.
- ח. עבודה בקבוצות: גורם זר (יועץ, פסיכולוג) נכנס למערכת (לגן, לבית הספר לשכונה ומנסה לזהות יחד עם הילדים את הבעיה:
"מדוע אתם מתרחקים מהילד השקוף? - שואל המנחה, והילדים עונים.
- ט. הילד השקוף כותב מכתב לילדי הגן/ בית הספר/ למורה ומספר על תחושותיו, ועל הרגשותיו, ועל הרהוריו.

י. המורה/ הגננת מבקשת מילדי הגן/ בית הספר לכתוב מכתב תשובה.

יא. המורה/ הגננת עונה בעצמה במכתב לילד השקוף.

יב. הילד השקוף מעלה תחושות, רגשות והרהורים. אפשר לצייר את הלב כדמוי.

יג. משהו חדש ממלא את הילד: "הוא הרגיש שמהו חדש ממלא אותו, דבר שלא

הרגיש אף פעם, אבל לא ידע מה בדיוק הדבר הזה". בואו ננסה לעזור לילד להבין

מה הדבר החדש שהוא הרגיש. השתדלו להסביר את תשובותיכם ולנמקן.

יד. אנחנו מעניקים מתנה לילד השקוף, ומעבירים במלל את מחשבותינו עליו.

הצעות לסדנאות עבודה

קבוצה א*: דמיות, קשרים ויחסים בין הילד השקוף לילדים בסביבתו.

קבוצה ב*: רגעים בחייו של הילד השקוף.

קבוצה ג*: סיפורים אישיים, שמספרים אנשים החיים בקרבתו של הילד השקוף.

קבוצה ד*: חפצים מספרים על הילד השקוף.

עבודה מהנה.

הילדים אוהבים חרוזים ושלונסקי הוא אמן החריזה הטבעית. אין לו קשיים למצוא חרוז גם למלים שאינן עבריות (כריסטומטיא - שטיא), ואינו חושש לשנות במשהו צירוף-מלים כגון: ברדעת.

על כל האמור יש להוסיף, כי שלונסקי בשירתו לילדים, עומד בשתי רגחליו בהווי החיים היהודי המסורתי, אף כי אין הדבר משתמע מן העלילה. מי שבא לבדוק ניבי לשון ודימויים ימצא אישור לקביעה זאת, שהרי ניב ודימוי אינם נתפסים ומובנים למי שאורח-חיים זה זר לו ולא יבטאו רחשי-לב של מי שעולמו האסוציאטבי אינו מעוגן בהם: כוכבי-שבת, תיקו, תשבי, מוצ"ש, ביאת הגואל, כוס-אלהו, ארבע קושיות, אחרית-הימים - כל אלה אינן מילים בלבד. בהן בא לביטוי שלונסקי המשורר העברי. וגם זהו דבר שאין לפסוח על חשיבותו, כי בזה כוחו. הוא יצק תכנים ישנים בדפוסים חדשים ועל-ידי כך שיווה לשירתו חיוניות, רעננות ורוח חדשה נושבת בה.

מתוך שלושה דורות בספרות ילדים

במבט ראשון

חבורת כוח העוה (12) בעקבות התלמיד שנעלם
כתבה זוהר ביב, ציורים ועטיפה עזית פאנק.

בכל העלילה חדרים פרטיים של ה"גיבורים", המתנדבים לחפש את התלמיד הנעלם. החיפושים עד אין סוף השערות שונות רדפו זה את זה. אחרי חיפושים שונים הם מוצאים את יאיר, אך הוא לא רוצה לחזור הביתה, הוא אינו רוצה ואינו יכול "לחיות עם אח שכזה שבכלל לא איכפת לו ממנו ומהדברים שלי. הוא מתעלל בי, נמאס לי, הציפור הקסומה לחשה לי לברוח". הסיבה לבריחה היא ההרמוניה במשפחה. מסתבר "שיאיר בריא מבחינה גופנית", אך יש לו בעיה מבחינה נפשית וצריך להבהיל את אביו ואת הפסיכולוגית שעובדת אתו. אך ארני (החבר) טוען ש"גם לאחיו יש בעיה נפשית" יאיר מסיק שאחד נלחם בשני, "שיורים בנשרים ובעופות בר מוגנים אחרים סתם בשביל הכיף".

אחותי הקטנה יערה

כתב: אלי. א. קנטילון, תרגם וחרו: חגי ברקת, ציירה: מנדי סטנלי, הוצאת: שוקן לילדים.

זהו ספר הפעלה עם כיסים. אך אין זה ספר כמקובל שגרתי. זכות היוצרים בנורבגיה, ההדפסה-בסין, ונסדר בהוצאת שוקן. החומר הגולמי לא נייר וקרטון אלא בד, על הבגד מצויירים כיסים ובהם משחקים שונים שאפשר להוציאם ולטפל בהם. אך אינם צפויים לקלוקול. כנאמר בעטיפה "נוסח ואושר לשימוש לכל הגילים". איני יודע מי אישר לכל הגילים, אך משער אני שתינוקות ודאי ישתמשו בספר.

ג.ב.

מרכז לווין קיפניס/לספרות ילדים ¹

הוציא ספר מוקדש ל-100 שנה להולדתם של מ. ילן-שטקליס, א. שלונסקי, א. זאב, עיון ביצירותיהם.

המשתתפים בחוברת זו (מס' 12) הם:

הרצליה רז

ד"ר צביה ולדן

ד"ר רבקה גרון

ד"ר תור-רות גונן

ד"ר אילנה אלקד-להמן

ד"ר נתן שחר

גרשון ברגסון

ד"ר גאולה אלמוג

ד"קר אביבה קרינסקי

פרופ' מאיה פרוכטמן

ד"ר ציפי פליישר

סמדר איל

חברי המערכת הם:

ד"ר מירי ברוך

ד"ר רבקה גרון

ד"ר אילנה אלקד-להמן

עפרה גלברט-אבני

שרה בוני

העורכת: עפרה גלברט-אבני

כל המעוניין ביצירותיהם של השלודשה יפיקו תועלת רבה בקריאתם מאספקתים שונים. אנו ממליצים על החומר במגוון בחוברת זו.

1) ראה גם בחוברת ספרות ילדים ונוער חוברת ג' 107, וחוברת ד' 108, מרץ יוני 2001, שהוקדשו ליובל המאה לשלושת הסופרים שהרצו: יהודה אטלס, הרצליה רז, ד"ר צביה פלדמן, ירדנה הדס, יעל דר, ד"ר גאולה אלמוג, ד"ר לאה חובב, מנחם רגב.

"מהבוקר עד הערב הצב הזה היה עצוב ועצוב". זהו משפט הפתיחה לסיפור "על צב שהיה עצוב כל כך שלא הייתה מילה מספיק טובה כדי לתאר את העצב שלו". הוא התכנס בשריונו ולא הסכים להיענות לחברים שנקשו עליו. וכל זאת למה? כי הוא חשב ששכחו את יום הולדתו. אך החברים הנאמנים - נמלה, חילזון בלי בית, קרפדה, חיפושית, עכביש, פרפר יתוש - לא שכחו, והעצב נהפך לשמחה.

לדוֹתן יש בעיות: הדמעות זולגות מעיניו גם כאשר אינו רוצה, והילדים לועגים לו, וביומולדת אמר לו שי שהמתנה שהביא היא מכוערת, ובכלל דוֹתן אינו מסתדר עם סביבתו והוא מוצא נחמה אצל ידידו הדרקון דרקולי. זהו סיפור חביב, מלא דמיון, עם ציורים צבעוניים המלווים את סיפור המעשה, על יחסים של הבנה וידידות בין ילד רגיש לבין דרקון בן 100 העוזר לו להסתדר עם עצמו ועם סביבתו.

זהו סיפור על שני חתולים - לבן ושחור - אשר למרות צבעיהם השונים היו חברים טובים מאוד. כך מתחיל סיפורו של שלמה אבס על שני החתולים אשר בילו יחד, שיחקו יחד, ולא יכלו לריב. כל חיות היער שמסביבם רבו והתקוטטו: היו דורכים זה על זה, שורטים, נושכים, וניסו לריב, אך למרות הניסיונות "נשארו תמיד-תמיד ביחד וכמעט הכול עשו ביחד". שילוב מקסים בין הטקסט לאיורים.

הצב שהיה עצוב

כתבה איה גרינהולץ, ציורים ורדית גפני, הוצאת כנרת, 2001, לא ממוספר, מנוקד. לגן ולכיתה א'.

דרקולי של דוֹתן

כתבה עדנה קרמר, ציורים לנה רבנקו, ידיעות אחרונות/ספרי חמד, 2001, 32 עמ' מנוקד. לגן ולכיתות א-ב'.

חתול לבן חתול שחור

כתב שלמה אבס, איורים דני קרמן, הוצאת קרמן הוצאת עגור, 2002, לא ממוספר, מנוקד. לגן ולכיתה א'.

דובי ודינגן

כתב בן רייס, תרגום מאנגלית של ניצן-קרו, ציורים ליאורה גרוסמן, הוצאת מודן, 2002, 87 עמ'.
לכיתות ג-ה'.

האמונה במשהו שקשה לראות, במשהו דמיוני, והחיפוש אחר משהו שקשה למצוא - אלה הם נושאי הספר הפיזי הזה, המסופר מפי ילד, אשמול, אחיה של קליאן. הסיפור מתרחש בכפר כורים קטן באוסטרליה. לקליאן יש שני חברים דמיוניים, פובי ודינגן, שהיא מאמינה במציאותם עד שאביה מוליך אותם לאיבוד. היא חולה מאוד מכך, ואחיה, אף על פי שלא האמין בדמיונותיה, עושה הכול כדי למצאם, כדי שהיא תבריא, ולבסוף מביא אותם חזרה בנוכחות כל אנשי העיירה. המחבר ממחיש לקוראים שיש דמיון שהוא חזק מן המציאות ויש חלומות שיכולים להתגשם אם החולם מאמין בהם. אהבת האח ודאגתו לאחותו הם ערך נוסף ומרגש בספר הזה. ל"ח

אגדות יפן

תרגום ועיבוד דבורה יגר, ציורים אורי אשי, הוצאת כרמל, ירושלים, 2001, 132 עמ'.
לכיתות ג-ד'.

בספר 26 אגדות מעשיות מיפן. האגדות מתורגמות בשפה קולחת, והן מעניינות את כל מי שאוהב ז'נר זה. כאן מופיעים מוטיבים יפניים: אמונה בשדונים, מעשי נסים ופלאים, הגיריתכחיה פלאית, אצבעוני בנוסח יפן. רבות מן האגדות עוסקות בגמול: הטוב והשכר לעושה הטוב והעונש לרשע, עניים שהופכים לעשירים ועשיר שנענש. בעלי החיים תופסים מקום מרכזי באגדות והם בעלי כוחות קסם. האגדות משקפות את תרבותה העתיקה של יפן ואת הטבע האנושי בכלל. ל"ח

חיות החיות של

אופיר

כתבה ציפי שחרור, ציורים נורית יובל, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2002, 46 עמ', מנוקד.
לגן חובה ולכיתות א-ב'.

חיות מחמד ובעלי חיים החיים בסביבת האדם הם גיבורי הספר. לאופיר יש שכן רופא וטרינר, ד"ר אדיר, המסביר לו על כל חיה, מקרב אותו אל החיות, ומלמד אותו לטפל בהן. אופיר מוצא כלב, חתולה, חילזון, נמלה, ארנב ועוד. לכל חיה מוקדש פרק. אין כאן עלילה מרתקת אלא רשימה של בעלי חיים שאופיר מטפל בהם. המטרה הלימודית-הדידקטית בולטת, והספר אינו נקרא בעניין רב. חסרה החוויה הסיפורית שתמשוך את הקורא. ל"ח

הדינוזאור של דודו

כתבה רחלי פליישון, ציורים
טלי קריבולט, הוצאת הקיבוץ
המאוחד, 2002, עמ' 23, מנוקד.
לגן ולכיתה א.

דודו הקטן רוצה לשחק עם הילדים בשכונה, אך בני השבע אינם מתייחסים אליו. דודו רוצה למשוך את תשומת לבם ולהתחבב עליהם, וממציא המצאות: אבא יביא לו איגואנה, תוכי, חמור, פיל וגם את החיה הגדולה ביותר בעולם, דינוזאור! והילדים קצת מקנאים: "איזה כיף לך! גם אני הייתי רוצה שיקנו לי איגואנה." אך הם גם מזלזלים: "לילדים בגן לא קונים איגואנות." דודו אינו מתיימש. בכל יום הוא מבטיח הבטחה נועזת יותר וגורם לילדים לשוחח אתו, לקנא ולזלזל בו כאחת ובעיקר להתייחס אליו. בסופו של דבר הוא מממש את הבטחתו בעזרת פתרון חכם ופשוט, ואפילו רביב, המכנה אותו כל הזמן "שקרן", מסכים לשתף אתו פעולה. הספר מספר בפשטות ובחן ילדותי. על יחסים בין ילדים ועל הקטן והשונה מאחרים הרוצה להשתלב. ע"ק

למה כל לילה אני עייפה?

כתבה מירי שניר, ציורים נתן
הלפרו, הקיבוץ המאוחד,
2002, עמ' 21, מנוקד.
לגיל הרך.

זהו סיפור-שיר על רגעים של לפני השינה. "למה כל לילה אני עייפה?" שואלת ילדה את אמה לפני הנשיקה, ואימא מסבירה ומתארת את שלל הפעולות שעשו במשך היום איברי הגוף השונים: "הידיים עייפות, כי כל היום בנו, נגעו, לקחו, נתנו... הרגלים התעייפו כי כל היום עמדו, קפצו, עלו, ירדו"... וכן האף, האוזניים והעיניים, עם כל פעולותיהם היום-יומיות, בלשון עשירה וצבעונית. האיורים מסביב מוסיפים (לפעמים צפוף מדי!) ומסבירים את המסופר, והשומע הצעיר ייחנה לחפש ולחבר בין הפעולות ובין הדמויות המדגימות אותן. הספר מהנה ותורם להעשרת הלשון בעת ובעונה אחת. ע"ק

ל"ח - לאה חובב, י"י יעל ישועה, ע"ק - עדה קרן, מ - מערכת.

סיפור לי

סדרת מאת דליה קרח-שגב,
איורים אלישבע געש, הוצאת
מודן, 2001, מנוקד.
לגן וכיתה א'.

הסדרה מומלצת לקריאה בעזרת ההורים והגננות לילדי הגן, ובכיתה א' לקריאה עצמית. מבחינת הפורמט, השורות קצרות, הכתיבה מועטה, והסיפורים קצרים. האיורים צבעוניים ומאירי עיניים ובאיכות טובה, וממחישים היטב את התוכן.

מבחינה ספרותית הרמה איננה אחידה: יש פער בין העיצוב, התוכן ואופן הכתיבה.

הסיפורים כתובים בחריזה, לא תמיד מוצלחת, ומבחינה תוכנית הם אינם מלאים. למרבית הסיפורים אין סיום של ממש או סיום המעורר את השומעים להפעיל את דמיונם או את מחשבתם כדי לתאר לעצמם איך נגמר הסיפור.

אלו הספרים בסדרה:

- 1 הנעל הישנה
  - 2 ילדים אופים עוגה
  - 3 החתולה עוברת דירה
  - 4 הקרפדה האמיצה
  - 5 חילוץ עם שמשיה ורודה
  - 6 סיפור על ניב וטרקטורון.
- מ.

משחק הזיכרון

מאת אוריה שביט, הוצאת
כתר, ציור העטיפה דוד
פולנסקי, 2002, לא מנוקד,
104 עמ' לכיתות ה-ו-ז.

אביו של יוני עזב את הבית עוד לפני שיוני נולד. אמו מעצבת אופנה, והיא קשורה מאוד לעבודתה. למזלו של יוני הם גרים במושב, אצל סבא. טוב לו שם: הוא שחיין מצטיין, לומד בסדר, ויש לו הרבה חברים טובים.

אימא מחליטה לעבור לתל אביב, קרוב למקום עבודתה. המעבר קשה מאוד ליוני. הוא ממציא לו איזה "מר אבדוביץ" שכביכול מנחה אותו מה לעשות. לאט-לאט הוא מתחיל להתאקלם ולמצוא את מקומו. גם החבר החדש של אימא עוזר לו לא מעט, ו"מר אבדוביץ" מתחיל להיעלם.

אך כשהקשר בין האם לחבר "מתפוצץ", האם, שאינה מסוגלת לצאת מעצמה מחליטה, לעבור לירושלים, ואינה מבחינה בין קשיים שהיא מציבה לבנה. הספר כתוב בגוף ראשון, והילד חושף את עצמו ואת בעיותיו ברגישות רבה.

אני מתגעגעת לאופיר

ג',

כתבה אולגה סניהורה,
תרגמה מירה מאיר, ציורים
ליאן פרנוון, ספרית-פועלים,
2001, עמ' מנוקד.
לגן ולכיתות א-ב.

אופיר ג' הוא חדש בשכונה. יש לו רגליים רזות ומשקפיים מצחיקים, והוא אינו יודע לזרוק ולתפוס כדור. אך הוא יודע לספר סיפורים נפלאים ולכן הגיבורה המספרת, מור, משחקת איתו (וגם "כי לא היה שם אף אחד אחר"). אך בבית הספר כולם צוחקים על הרגליים הרזות שלו ועל המשקפיים המצחיקים, ודעת הקהל גוברת על האהבה והידידות של מור. היא חוששת למעמדה החברתי ומנסה בכל הדרכים לנתק מגע, ואופיר ג' לבסוף מבין ועוזב את מור לנפשה. אך מה כואבים פצעיו האוהב, ומור עושה כל מה שביכולתה כדי לזכות שוב בחברותו של אופיר ג'. זהו סיפור לילדים צעירים על קבלת השונה והאחר, על כוחה של דעת הקהל, על אמירה מפורשת ועל שפת הסימנים. כל זאת בסיפור מקסים המתאים לכל מקום וע"ק ולכל זמן.

חיי מבוססים על סיפור אמיתי,

כתבו יעל מיבר ונעמי מיבר
מורגנשטרן, הוצאת מחברות
לספרות, 2002, עמ' 282.
לתיכון ולמבוגרים.

הספר הוא סיפור חייה של יעל מיבר כפי שהוא מסופר על ידי אמה, נעמי, ומשולבים בו קטעי יומן ומכתבים שכתבה יעל עצמה. מדפים אלה עולה דמות של נערה ישראלית מוצלחת ומוכשרת, בעלת חוש הומור ועם שנינות ישראלית טיפוסית. כל זה נגדע בבת-אחת בפיגוע חבלני. הספר מתעד את הימים הראשונים שלאחר הפיגוע, שבהם מתמודדת המשפחה עם הגרוע מכול. הקרובים, ובעיקר האם הכותבת, נלחמים על חיי יעל, והייאוש, התקווה והאמונה בכוחה מתוארים בעוצמה ובכאב רב. לאחר מכן מתארת האם תקשורת ארוכה ומיוחדת בינה לבין בתה. זהו ספר זיכרון אחר, כואב ומיוחד. מ.

צילי בילבלי,

כתבה נאוה גינוברג, איורים
נעמה בנוימו, הוצאת יבנה,
2002, מנוקד.
לגנים ולכיתה א'.

זהו סיפור עליז ומשעשע על צילי המבולבלת ההופכת את הכול ומספרת סיפורים מבולבלים ומשעשעים. החריזה קצבית ושוטפת, יש רצף סיפורי וניסיון להפוך סדר יום ושגרתו למשעשע ומצחיק, כמו שאומרת צילי בסוף היום בצחוק מתגלגל: "איזה כיף להפוך את הכול ולבלבל, ראש

למטה, רגליים למעלה - תנסו ותראו, עוד מעט גם אתם תתבלבלו..."

הסיפור יכול להביא את השומעים הקטנים להצעות מצחיקות לבלבולים נוספים.

מ.

זהו סיפור מעניין ומשעשע על גבורה גופנית המנוצלת בצורה חיובית לעזרה לזולת. רן השמנמן מגלה יום אחד שיש לו כח על-טבעי, כוח פלא ביד ימין. אחרי הבהלה שאוחזת בו הוא מנתב את הכוחות לעזרה לחברו יהל ולחברתו צליל. בסיפור משולבת בעיה חברתית: אסף ותום, שני נערים גדולים הנוטים לפשע, מתנכלים לצליל ולמשפחתה ורוצים לצרף את רן לחבורתם. רן מתחכם ונוקם בהם. והמתנות שהוא מוציא מאסף ומתום מסיימים את הספר.

ל"ח

זהו סיפור משעשע המעניק לילדים תחושה טובה שהם יודעים את מה שגיבורת הסיפור אינה יודעת ומעורר את צחוקם. המסר בסיפור חשוב: שאפשר לפתור את התעלומה לבד על ידי חיפוש.

מ.

זהו ספר נוסף בסדרת "רמונה העולה לכיתה ד'". הספר מתאר את הווי חיייה של רמונה. פרט לקשיים שלה באיות מילים אין לה בעיות מיוחדות, והספר אינו מותח כלל. אחות קטנה נולדת לרמונה, והיא אוהבת אותה: אין רגשות קנאה. לעתים היא מקנאה באחותה הבוגרת, אך אין כאן בעיה עמוקה. מתוארים תעלולי ילדים עם חברתה דיזי ויש הרגשה של חיים ריקניים נוסח אמריקה. לא ברור לשם מה תורגם ספר זה. בארצנו לא חסרים בעיות ותיאורי הווי מעניינים.

ל"ח

יד הפלא - הסוד מתגלה,

כתבה זוהר אביב, ציורים מישל קישקה, הוצאת כתר, 2002, 111 עמ'.
לכיתות ד'-ה'.

אפאחד,

כתבה רונית חכם, איורים רותו מודן, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2002 24 עמ', מנוקד.
לגנים ולכיתה א'.

עולמה של רמונה,

כתבה בברלי קלירי תרגמה טלי נתיב-עירוני, ציורים אלן טיגרין,, הוצאת כתר, 2002, 153 עמ'. מנוקד.
לכיתות ד'-ה'.

מורטת החוטים,

כתבה לבנה מושון, ציורים
אביגיל מאייר, הוצאת דני
ספרים, 2001, 79 עמ',
מנוקד.
לכיתות ה-ו.

הספר מתאר בעיות של משפחת עולים שבה האב מובטל והאם נעדרת מהבית עקב מחלה. לאדלינה הבכירה שני אחים קטנים שסבתם מטפלת בהם. אדלינה היא קוראת מצטיינת, והספרים הם כל עולמה. בספר עולה בעיה חברתית-מוסרית: אדלינה מאבדת את 50 השקלים שקיבלה לתשלום בספרייה, וחברתה שרונה, המוצאת אותם, אינה משיבה אלא מבזבזת את הכסף העדר האם אפוף סוד, אף על פי שמגיעים מכתבים ממנה. אדלינה מורטת חוטים מצעיף האם כדי להחיש את שובה. הספר מרתק וכתוב ברגישות רבה. הוא מתאר הווי של בית-ספר ושל משפחת עולים השרויה בעוני, ומסתיים בסוף טוב. ל"ח

לילי בארץ הבגדים הקטנים מדי,

מאת רותי ויטל גלעד, איורים
עמית עפרה, הוצאת כנרת,
2002, 24 עמ' מנוקד.

"יום אחד פתחה לילי את ארון הבגדים שלה, וחיפשה את החולצה האדומה מהשנה שעברה. היא מאוד רצתה ללבוש אותה, אבל החולצה לא הייתה שם.

במקומה הייתה מונחת חולצה כחולה חדשה. אימא, אני רוצה ללבוש את החולצה האדומה שלי ביקשה לילי.

היא קטנה מדי ענתה אימא. קניתי לך חולצה חדשה. אבל אני אוהבת את החולצה מהשנה שעברה, התעקשה לילי.

כן, אבל היא קטנה מדי, אמרה אימא בכל זאת אני רוצה אותה, אמרה לילי. סביב סיטואציה יום. יומית זו של בחירת בגד אהוב שכבר אינו מתאים בנתה רותי ויטל גלעד סיפור דמיוני, מלא הומור ורגישות, על ההתמודדות עם שינוי, על ההתבגרות ועל היכולת להיפרד ולומר שלום לדבר מה אהוב.

הספר מלווה באיורים מקסימים, וכתוב בשפה בהירה, ישירה ומלאת דמיון. רותי ויטל גלעד כתבה גם את "איה פפאיה" ו"ברוך הכיסא" שראו אור בהוצאת "כנרת".

העולם שבקצה החוט,

מאת אורנה יקיר, ציורים
אלכס פירלי, הוצאת
אחיאסף, 2002, 79 עמ',
מנוקד.

היחסים החמים שהיו למאיה עם סבא שלה מקשים עליה להשלים עם מותו. הבנת נושא המוות הוא מרכז היצירה. ה"עולם שכולו טוב" נתפס כעולם הזיכרונות המתוקים, שחוט הזיכרון של החי קושר אותו אל הנפטר. הסב היה מדריך את נכדתו, מספר לה סיפורים, ומלמד אותה לשפוט את הזולת בעדינות. כאן עולה נושא נוסף: הכרת מצב של חברה לכיתה, אפרת, שנתפסת בגנבת סנדוויצ'ים מתברר שאמה חולה אנושה, ואפרת מטפלת בה ובאחיה הקטנים.

הכרת מצבה משנה את יחסה של מאיה אליה. הספר נקרא בעניין, אולם דמותה של מאיה אינה מגובשת מצד אחד היא ילדה קטנה שאינה גומתר את האוכל בלי סיפורים, ומצד שני היא נערההדנה בבעיות מוות וחברה. הספר מומלץ עקב הערכים שבו, הסמבוליות של עולם האמת קשה לקטנים.

הסופר נולד בסין בשנת 1962 לתוך "מהפכת התרבות" שהתחוללה שם. משפחתו, שהייתה עשירה ומכובדת, הופכת נרדפת וענייה.

הסופר, שהוא הצעיר במשפחה, הולך לבית הספר היסודי. והבית מלווה אותו בחרדה ובד בבד בתחושה שרק הלימודים יעזרו לו.

בשנים הראשונות הוא תמציד מצטיין, אך במהרה בית הספר הופך למוסד ריק מתוכן בורו, והוא מוקע בכל פעם על "פשעי" משפחתו.

כשכל אחיו ואחיותיו הגדולים יוצאים לעבודה קשה בשדה, הוא הצעיר ממשיך כביכול ללמוד. הוא מוצא לו חברים הנחשבים פרחים, אך החום שהוא מקבל מהם שווה לו הכול, ועוזר לו להתגבר על הבוז שרוחשים לו בבית הספר.

כשהוא מגיע לגיל העשרה, עם מותו של מאו המנהיג, שוב מתהפך הכול, ואנו רואים איך לאט אך בנחישות, ובעזרת

צבעי ההר,

מאת דה צ'ן, הוצאת כנרת,
אתנחתא, מאנגלית כרמית
גיא. 2002, 367 עמ' לא
מנוקד.

אנשים מסביב, הוא חוזר ללימודים, וגם אחיו הבכור מצטרף אליו, שכן הם יודעים שרק ההשכלה תוציא אותם מאותה עיירה נידחת ועלובה ורק כך יוכלו להתזרר למשפחה מעט ממה שהעניקה להם.

1) היומן הסודי של מיכל, כתבה: אורית נבון, 64 עמ'.
חוויות מחיי היומיום של ילדה על בית-הספר, חברות, היחסים במשפחה ובין אחים. על דברים מרגיזים שקורים לכל אחד מאתנו, על מחשבות ודמיונות ובעצם על הכל.

קריא וקרוב ללב.

2) אורחות בכיתה

3) בלדה לחתול

3) יתושי אנופלס

5) לאן נעלמים הדברים

ארבעה ספרים המכילים סיפורים קצרים לקוראים צעירים.

כ-60 עמ' בכל ספר.

כל אחד מן הספרים מכיל כ- 10-11 סיפורים קצרים שכתבי מיטב הסופרים לילדים.

הסיפורים עוסקים במגוון הבעיות של הילדים: החיים בבית-הספר ובבית, בשכונה, בעיר ובכפר עם האחים והסבים וכל מה שביניהם. על אכזבות קטנות וגדולות, רצונות ומאוים וחיים יום יומיים שהם כל כך רגילים ויחד עם זה חשובים.

כל אחד מן הקוראים הצעירים, ימצא בסיפורים אלה משהו הקרוב ללבו.

סדרת "עת לקרוא",

איורים: גיקי ירחי, הוצאת

עופרים, 2002, מנוקד,

לכיתות ב-ד.

קול הלב / זבורה עומר,

הוצאת שרברק יוסף, מבוא
ויעוץ פרופ' עמירם רביב,
פרופ' מוריס אליאס, ציורים
נורית יובל, תשס"ב, 96 עמ',
מנוקד.
לילדי גן חובה, כיתות א-ג.

הספר מכיל 30 סיפורים העוסקים במגוון רב של נושאים:
יחסים במשפחה, בעיות בין ילדים, התמודדות עם פחדים
ומות, וכן התמודדיות שונות שיחלדים חווים בחיי
הוימיום.

הסיפורים פשוטים ומובנים וכן ברור גם המסר שבהם.
הספר, בעיני, מתאים בעיקר לקריאה בפני הילדים ע"י
ההורים, הגננות, והמורות. לגבי הקוראים העצמאיים,
לדעתי, דפי הספר גדולים מדי, ולמרות הציורים
הצבעוניים והיפים של נורית יובל, ישנה תחושה של
צפיפות הכתוב. נראה לי, שלילדים צעירים שסיפורים
אלה נכתבו עבורם, הגודש והצפיפות עלולים להוות
י"י מחסום.

זאב שייך למשוררי הספרות העברית החדשה, הרעננה, המחודשת, אשר כבלי
העבר ורואה את עצממה חופשית לשיר ולבטא הרגשות בלי בדיקה של
צורות-ביטוי קונבנציונליות.

ואכן, כנאמר, ארין כמעט בשירתו של זאב מסימני השירה של הדורות שקדמו
לו. ואפילו בנושאים הישנים חדש הוא. המשפחה היא אחד הנושאים שזאב
אוהב לטפל בו בחביבות, באהבה. המהפכניות של החינוך בקיבוץ אינה מפריעה
לו לשיר לאב ולאם, לאח ולאחות. נושא האב חוזר ונשנה וכן מוטיבים אחרים
של קשרי-משפחה.

ולמרות הרוח החדשה לא רצה זאב להשתחרר מן העבר. אמנם פותח הוא פסיחה
על תקופה גדולה וארוכה של חיינו. אין כל סימן ורמז לעבר הקרוב, הגולה אינה
קיימת ומרכזי-הגולה הפורים והיוצרים אינם נרמזים. אבל יש מקום לעבר, זה
הרחוק-רחוק. עולם המושגים של אבות אבותינו, ממעשה בראשית, דרך
סולם-יעקב, וברית בין הבתרים ונס סיני, עד פלא העצמאות.

זאב הוא משורר ילדים, משורר הטבע, ליריקן המפשט את הטבע ותופעותיו
בשביל הילד.

אולם אם יש צורך להדגים שירה של ילדים, שאינה מוגבלת לגיל הרך ושירה
טובה, שהיא שווה לכל נפש - אין הדגמה טובה יותר מזו של זאב. כי הוא טבעי
ומעמיק ומעטים כמוהו בין משוררי הילדים. וזאת - אף-על-פי שיש בין שיריו לא
אחד בלבד שאיננו מובן כל-כך לילד ומקומו בשירה למבוגרים, הן בשל השפה
העשירה והן בשל עולם האסוציאציות שבה.

מתוך שלושה דורות בספרות ילדים

משוט בארץ

בס"ד סיון תשס"ב 21/5/02

לכ' מר ברגסון⁴

א.ג.

מצ"ב דפי תכנון וביצוע בנושא עידוד הקריאה בבית ספרנו.
במשך כל שנת הלימודים מתבצעת בביה"ס פעילות ענפה לעידוד הקריאה כפי
שתרשם מדפים אלו.

בהזדמנות זו ברצוני לברך על פעילותך הברוכה בתחום זה.

בברכה

מרים רינדר

אחראית על הספרייה

בי"ס ממ"ד יבנה

קרית אתא

1) אנו מביאים את הדו"ח של מרים רינדר, כדוגמא לפעילות ביה"ס בנושא עידוד
הקריאה.

בס"ד

תכנית לימודים לשיעורי ספרייה תשס"ב

1. חשיפה לספרי איכות

בחשיפה זו מפגישים את תלמידי כל הכיתות (כל כיתה על פי רמתה) עם ספרי
"מצעד הספרים" תשס"ב.

קיים מגוון של ספרים בכל הכיתות להלן פירוט חלקי:

לכיתות א'-ג':

דג הקשת של מרקוס פיסטר

מעשה ב־פא סופית של נתן אלתרמן

הדלעת המופלאה של הלסינג לנהס

לכיתות ד'-ו':

חלומו של מולה של מינה איתן

אמיל והבלשי של אריך קסטנר

וולפינאה מומי בלום של נורית זרחי

חשיפה זו מציידת את הלומד בכלים להבנת עצמו ועולמו ומפגישה אותו עם מצבים ובעיות חברתיות. בספרים הר"מ אנו עוסקים במסרים גלויים וסמויים. משלימים פערם, עובדים על איורים כאשר לפעמים התלמידים כותבים או מספרים את הסיפור על פי האיור, או מקבלים את הכתוב ומאיירים על פיו.

2. שימוש בספרי עיון

בכיתות הגבוהות לומדים התלמידים לעשות שימוש בספרי עיון, אנציקלופדיות, לכסיקונים, וקונקורדנציה על ידי הפעלה באמצעות כרטיסי עבודה.

3. שימוש במחשב לצורכי הספריה

במהלך שיעור הספריה נעשה שימוש במחשב להכנת המלצות על ספרים, הכנת כריכות חדשות לספרים, הכנת חידון על ספר, הכנת תפזורת, תלמידים מאיירים באמצעות המחשב איורים על פי טקסט שקראו. בכיתות הגבוהות יכינו תלמידים השולטים בתכנת power point מצגת על ספרים וסופרים.

4. עידוד הקריאה

על מנת לעודד את הילדים לקרוא מודגשת עובדת חשיבות הקריאה. מועלות בעיות התלמידים בנושא זה ונעשים ניסיונות לפתור את הבעיות הללו. על הספרים שצוינו בסעיף מס' 1 נעשית עבודה אינטנסיבית, כאשר ישנן משימות הנעשו לפני קריאה, תוך כדי קריאה, ולאחריה. התלמידים מכינים כל שבוע המלצה בכתב על ספר שקראו, וכן המורות ממליצות על ספרים.

5. ביקור סופר בבית הספר

הסופר חיים ולדר ייפגש עם תלמידי בית הספר במהלך השנה. בפגישתו עם התלמידים יספר על ספריו ויענה לשאלות הילדים. בין הספרים שכתב ולדר נמצא הספר "ילדים מספרים על עצמם". המסר העיקרי בספר זה הוא להעביר את התחושות והרגשות של ילדים שסיפוריהם מופיעים בספר. דבר זה עוזר לילדים שקוראים את הספר להיפתח בעצמם ולהעביר לזולתם את תחושותיהם והרגשות שלהם. לקראת המפגש מכינים את התלמידים על ידי הכוונה לקריאת ספריו ועיסוק בהם בשיעורי הספרייה בתקופה הקרובה למפגש, וגם לאחריה.

6. יום שיא

זהו יום בו מרכזים בכל השכבות עיסוק בסופרים ובספריהם, כאשר ההמלצה היא לעסוק בספרי מצעד הספרים

7. יום השואה בספריה

לקראת יום השואה נעסוק בספרים שנכתבו בנושא זה כגון:
האי ברחוב הציפורים של אור לב
יומנה לש אנה פרנק
רציתי לעוף כמו פרפר

התלמידים מכינים עבודה תלת ממדית שתוצג בספרייה בנושא השואה.

בס"ד אייר תשס"ב

פעילויות בתחום של עידוד הקריאה

ביום שלישי י"א באייר 23/4/02 יתקיים יום בחירות לספר האהוב ממצעד הספרים.

מחנכות שלא עובדות ביום זה מתבקשות לערוך את הבחירות בכיתתן ביום ב' ולהגיש לי את התוצאות ביום זה.

כל תלמיד/ה צריך לכתוב מהו הספר שמוצא חן בעיניו ביותר מבין ספרי המצעד. עליכן להגיש לי את עשרת המקומות הראשונים בכתתכן וכן את מס' הבוחרים בכל כיתה.

ביום א' א' בסיוון בין השעות 10.30-12.00 יגיע לבית ספרנו הסופר חיים ולדר. הוא יתמקד בחשיבות שילדים יספרו על עצמם ובעיותיהם.

ביום ו' י"ד באייר נקיים בעז"ה בכיתות פעילות הכנה לקראת ביקורו של הסופר. הפעילות תהיה בת שעה כל מחנכת תבחר את השעה הנוחה לה.

שכבה א' תעבוד על הספר ילדים מספר על עצמם 1

שכבה ב' תעבוד על הספר ילדים מספרים על עצמם 2

שכבה ג' תעבוד על הספר ילדים מספרים על עצמם 3

שכבה ד' תעבוד על הספר ילדים מספרים על עצמם 4

שכבה ה' תעבוד על הספר בעקבות העבר

שכבה ו' תעבוד על הספר קוראים לי צביקי גרין

כל מורה מתבקשת לקרוא הספר המיועד לשכתבה במהירות האפשרית ולהעבירו לקריאה לתלמידי כיתתה.

להלן מוצעות הפעולות לעבודה עם הספר:

שכבות א' ב' תעסוקנה בנושא איור. לדוגמא:

1. לצלם לתלמידים קטעים מהספר לתת לתלמידים לקרוא את הקטע ולאחר מכן לבקשם לאייר את הנקרא. אח"כ לאגד את כל הקטעים עם האיורים ולכתוב: שם הספר, שם הסופר, המאיירים
(לדוגמא: ילדי כיתה ב/1)

2. לצלם איורים מהספר ולבקש מהתלמידים לכתוב סיפור על פי האיור.

שכבות ג'-ד' ה' תעסוקנה בנושא ערכים הנלמדים מהספרים. לדוגמא:

1. בכל ספר ישנם מסרים גלויים וסמויים ניתן לעבוד עם התלמידים על ההבדל שבין שני סוגי המסרים ולהתמקד בנושא זה.

2. ניתן לעסוק בהתמודדות במצבים שונים המתוארים בספר ולהביע זאת בעזרת כתמי צבע ציורים וגרפים.

3. אפשר לערוך דיאלוגים על הערכים השונים וכן להמחזי סיפורים שונים.

שכבה ו' תעסוק בעיבוד דמויות מהספר לדוגמא:

1. לבחור דמות ולהכין לה "מתנה" שתעזור לה או מתנה שהקורא חש שהוא מעוניין להעניק לדמות. על התלמיד לצרף למתנה הסבר מדוע בחר דווקא במתנה זו.

2. ניתן לצייר את הדמויות ולכתוב עליהן פרטים (אופי, אירועים וכו'). לאחר מכן לקשר בין הדמויות.

3. ניתן לקשר בין הדמות לקוראים. למשל: על "סודות משותפים" שיש להם, "יומן ידידות" - להביע את הידידות ביניהם, הצעות/עצות של הקורא לדמות וכן לראיין את הדמות ע"י שימוש בסימולציה בעזרת שני תלמידים מראיין ודמות. לחילופין אפשר להכין רק רשימת שאלות לראיין.

אשמח לקבל משוב על הפעילויות השונות מהצוות ומהתלמידים וכן תוצרים של התלמידים ודפי עבודה של המורות.

לסיום ברצוני להוסיף מילים אחדות:

אף הספר כך -

דומה הספר לנר דולק

אתה קורא את הספר,

נר זה - אתה מדליק ממנו,

חברך קורא את הספר,

חברך מדליק ממנו

אפילו מאה אנשים קוראים את

אפילו מאה אנשים מדליקים ממנו

הספר,

ואין אורו חסר.

ואין הוא חסר.

מרים

עם התהליך

בתחילת השנה עסקנו בספרים שונים. כאשר קיבלנו את רשימת ספרי המצעד, רכשנו את הספרים והתחלנו לקרוא ולעסוק בהם. הילדים מאד נהנו מהשיר שנכתב והולחן לכבוד מצעד הספרים תסס"ב. בין הספרים שרכשנו במשך שנת הלימודים היו הספרים של "הארי פוטר". הילדים התלהבו מאד מסידרה זו והספרים פמש "נחטפו כמו לחמניות עריות".

הכנת דגמים ל"יום השואה" עוררה התלהבות רבה בקרב התלמידים והם הכינו תוצרים עדיהים שהוצגו בטקס ל"יום השואה" בחצר ביה"ס. בעיקבות התלהבות התלמידים הוחלט להציע להם להכין גם דגמים ליום הזיכרון לחללי צה"ל וליום העמאות. שוב נרתמו הילדים לפשימה והרגישו סיפוק.

לקראת המפגש עם הסופר חיים ולדר ניקנו ספרים רבים מפרי עטו וחולקו לקריאה בכיתות. המורות קיבלו הדרכה לקראת הפעילות שנערכה ביום ו' י"ד באייר. הילדים התחברו מאד לספריו, נפתחו וכתבו דברים יפים ומרגשים על עצמם. הסיפורים הפכו לשיחת היום בביה"ס כאשר השיא היה ביום א' א' בסיון בו נפגשו התלמידים עם הסופר שריתק באופן עאלף את כל תלמידי ביה"ס וחילק מספריו שי לתלמידים שהשתתפו וגילו בקיאות בספריו.

פעולות בארץ

השנה רכזתי מספר פעולות בישוב קרית־ים. כול הפעילויות נועדו להעלות למודעות את חשיבות הקריאה.

בבית ספר "מפלסים" נערך מפגש בשם הספר "כמעין נובע" בהשתתפות מפקחים מנהלים ומורים העוסקים בתחום האורניות ועידוד הקריאה. מטרת המפגש לחדד את מקומו של הספר כמקור לערכים, מסרים ומהויות שונות בחיינו.

בבית ספר "סיני" ממלכתי דתי בקרית־ים נערך מפגש ספרותי. ה"ספר נשמתו של האדם". הכרות וחשיפה לספר "דג הקשת" של מרכוס פיסטר הוביל את צוות המורים דרך סדנאות עבודה לחשיבה מעמיקה על מושגים ערכיים כגון: "נתינה, התיחסות, שייכות. את הסדנאות הובילו מרכזי התחומים בבית הספר (מוסיקה, מחשבים, חינוך חברתי ומיומנות היסוד). בבית ספר "אורים" בק. ים נערך מפגש בנושא השואה. הכרות עם ספרי ילדים ונוער בראי השואה. בסדנאות עמדנו על נושאים שונים כגון דרכי התמודדות, השרדות, רגעים, חסידי אומות העולם, במלל וביצירה. וכן יתקיים מפגש נוסף, מסע - דרך הקריאה - "הילד השקוף". בבית־ספר "מפלסים" בק. ים יתקיים בסוף חודש מאי "יום עידוד הקריאה" יום פתוח להורים, מורים ואורחים.

בבית ספר "שפריצק" בקרית־אתא נפתחה תערוכה מרשימה של תוצרי הלומדים בעקבות קריאת ספרים דגש מיוחד נתן לספרי המצעד. התוצרים פרי עבודת הילדים היו מרשימים ומרתקים כאחד. את התערוכה יזמה הספרנית הגב' גרוסמן נעמי המטפחת את הספריה בבית הספר ומעודדת את הקריאה בקרב ילדי בית הספר בלהט העשייה. בבית ספר "לוחמי הגיטאות" בקרית אתא התקימה תערוכה פעילה בנושא השואה, כמדי שנה בשנה.

יבורכו העוסקים במלאכה.

נאוה קרינסקי.

מדריכה מחוזית במחוז חיפה.

ג.ג.

הנידון: דוח פעילות הדרכה כרפרנטית המדור לספרות ילדים במחוז מרכז פעילותי כרפרנטית המדור לספרות ילדים במחוז מרכז מקיפה כ-300 בתי ספר יסודיים ממלכתיים וממלכתיים דתיים.

קהל היעד הם: מנהלים, מורים, ספרניות, צוות מליאת המורים בבתי הספר ומחנכים העוסקים בספרות ילדים בכיתותיהם.

הנחיה ויעוץ ניתנים בתחומים הבאים:

1. הקמת ספריות בבתי ספר.
2. הספריה כמשאב - דרכי עבודה בספריה הבית ספרית.
3. הדרכת מורים לשילוב הספריה ומשאביה בהוראה ובלמידה.
4. טיפוח ועידוד הקריאה החופשית והמודרכת.
5. הקריאה כחוויה ולימודי הספרות - השילוב שבניהם.
6. ספרות הילדים והנוער כחלק אינטגרלי מתוכנית הלימודים בביה"ס היסודי.

מטרות:

1. הספריה כחלק בלתי נפרד מתוכנית הלימודים.
2. חינוך התלמיד בעל מכוונות עצמית.
3. הקריאה כחלק מהווית החיים בבית הספר.
4. פיתוח תרבות הקריאה למורים ותלמידים.
5. חשיפה למגוון רחב של ספרים.

דרכי פעילות:

1. מפגשים עם מנהלים, מורים וספרניות.
2. הדרכת צוותי מורים לשימוש בספריה.
3. הדרכת מורים בפיתוח כשורי הנאה מן הקריאה.
4. הדרכת ספרניות לפעילויות מגוונות בספריה.
5. הכנת רשימות ספרים המתאימים לצורכי הלומדים.
6. השתתפות בימי עיון.
7. שילוב פרויקטים מחוזיים וכלל ארציים (נושא מרכזי, מצעד הספרים, ספר לכל בית, פרסי עידוד קריאה, הספר המוזל וכו').

אמות מידה להצלחה:

1. עליה משמעותית במספר הפניות של בית הספר לקבלת יעוץ והדרכה.
2. עליה במספר בית הספר שהעמידו את טיפוח ועידוד הקריאה בראש סדר העדיפויות.
3. הקמת ספריות חדשות בבתי הספר.
4. עליה במספר בתי הספר המשתתפים במצעד הספרים השנתי.
5. זכיה בפרסים לעידוד קריאה.
6. עליה במספר השאלות הספרים.
7. עליה נכרת במספר הספריות הקיימות בבתי הספר היסודיים במחוז.

הערות והארות:

1. בשנת הלימודים תשס"ב התחלתי את השנה השמינית בתפקיד זה.
  2. חולקו הקצבות המדור לספרות ילדים לשנת תשס"ב בסך 70,000 ש"ח לרכישת ספרים.
  3. ארבעה בתי ספר זכו לפרסי עידוד קריאה מטעם המדור לספרות ילדים.
  4. חולקו הקצבות לספריות בתי ספר בסך 50,000 ש"ח.
  5. בתי הספר שהשתתפו במצעד הספרים בשנת תשס"א קבלו פרסים כספיים בסך 29,000 ש"ח.
  6. בימים אלה תקבלנה חמש ספריות תקציב של 50,000 ש"ח לרכישת תוכנה לניהול ספריות.
- עלי לציין שההקצבות הנתנות לבתי הספר הן על סמך המלצתי בשיתוף עם מפקחת על ספריות בתי ספר הגב' ציפי קרליץ.
- יש להדגיש שפעילות זו ביום הדרכה אחד בשבוע, המועבר למחוז ע"י המדור לספרות ילדים.
- מתחילת השנה התקיימו מפגשים בחדרי מורים במסגרת השתלמות מוסדות או ימי הערכות בקיץ, במטרה להגביר את המודעות לחשיבות הקריאה החופשית והמודרכת בבתי הספר היסודיים.
- יום הדרכה נוסף, שהועמד לרשותי מטעם המחוז במשך 3 שנים רצופות לא הוקצה לי השנה.

בברכה,

עפרה יבין, מדריכה מחוזית

העתק: הגב' דפנה לב, מנהלת מחוז מרכז.
מר גרשון ברגסון, ראש המדור לספרות ילדים ונוער.
גב' ציפי קרליץ, מפקחת על ספריות בתי ספר יסודיים.

הגר שמואלי יחסי ציבור

מושב אורות 83810

טל' 08-8503382, 050-748768, פקס 08-8504436

אנתולוגיה: שמור בלב בעריכת: עפרה גלברט-אבני ונורית יובל הוצאת דני ספרים

בימים אלה רואה אור האנתולוגיה "שמור בלב".

אוסף מקוריים המהווים פסיפס ישראלי מאת טובי הסופרים בארץ. בכל סיפור מוקד רגיש: געגועים למקום, אהבה אבודה, אירוע בלתי נשכח, רגע של סכנת חיים, פרידה כואבת. רגעים אלה נוגעים עמוק בלבנו.

למעלה מחמישים שנה עברו מאז הוקמה המדינה בית הגידול הישראלי משובץ בתבניות חיים של גלי העולים, בסערת מלחמות, מאבקי הישרדות, חיי קיבוץ ומושב, תקווה ובנייה. הנופים והאירועים הייחודיים לנו רקמו יחד את תבניתנוף מולדתנו וטבעו בזכרונו את החוויה הישראלית.

מחקרים הוכיחו שבית הגידול הוא מרכיב מרכזי בתהליך בניית הזהות של בני הנוער. הוא השפיע על מי שהיו נערים לאורך הדרך, וסיפוריהם המקובצים יחד בונים את הזיכרון הקולקטיבי עבור הנוער של היום.

שלושים ואחד סופרים פותחים בספר אשנב של הצצה אל מומנטים חבויים ורגישים שיכלו להתרחש רק אצלנו.

באנתולוגיה חמישה שערים: הווי חברתי, גבול גיאוגרפי, געגועים לארץ, פעולות מחתרת ובטחון, וישובים שונים בארץ.

רשימת הסופרים:

ימימה אבידור-טשרנוביץ. איטו אבירם. תמר אדר. דורית אוגרד. דוד בן-קיקקי. חנה בר. תמר ברגמן. בני גלעד. ירדנה הדס. חוה חבושי. שלמה טנאי. יונה טפר. שחריתה יהודאי. נורית יובל. נתן יונתן. ליאורה כרמלי. יעל מדיני. מוסטפא מוראר. לבנה מושון. נאוה מקמל-עתיר. נאוה סמל. דבורה עומר. עמלה עינת. מרים עקביא. פוצ'ו (ישראל ויסלר). חוה פנחס-כהן. ברי פריגת. דבורה קרודינר. הרצליה רז. ציפי שחרור. לאה שילון. מאיר שלו.

גיל יעד: כתה ה' ומעלה, מס' עמודים: 170

עורכות האנתולוגיה:

נורית יובל, עורכת ומתרגמת של ספרי ילדים, מאירת וסופרת
עפרה גלברט אבני סופרת ועורכת ספרי ילדים ונוער, מנחה סדנאות כתובה
לילדים בבית אריאלה, עובדת במכון לספרות ילדים ע"ש לוי קיפניס.

היסוד השני המושך שבשיר לילדים הוא החרוז. המשיכה לחרוז נראית טבעית. יש שמסבירים אותה בכך שהילדים מתארים את החיים בזוגות. גם המלים, לפחות רבות מהן, "חיות" בזוגות. לכל מלה נחוצה בת-זוג, אף כי לעתים האחת היא אטיזתה לרעותה המלמול שת התינוק הוא זוגי וחוזר על עצמו.
יש שפות, שבהן המלים הראשונות אשר הילד מבטא מורכבות מזוגות צלילים: (אמא) Mama (אבא) Papa (אומנת) Niania (דוד) Diadia.
עובדה היא שהזוגיות תופעה חביבה על הילדים. הילדים אוהבים לחרוז בעצמם, בכל הזדמנות, בעת שמחה ועצב, בריקוד וברוגז. ילדים בגיל נמוך משחקים עם הוריהם או בינם לבין עצמם בהמצאות חרוזים, ועל משחק זה כמו על כל משחק אחר, הם חוזרים לעתים קרובות.

מפעל הספר הטוב

מפעל הספר הטוב במחיר המוזל המתקיים משנת התש"ל נועד לעידוד רכישת ספרים לספרייתו הפרטית של התלמיד. שלוש פעמים בשנה התלמיד יכול לרכוש ספרים טובים ומתאימים לגילו במחיר הנמוך ב 50%-60% מהמחיר הקטלוגי. בתי-ספר נעזרים במפעל זה לרכישת ספרים לקריאה מונחית או לקריאה משותפת בכיתות. הספרים נבחרים על ידי ועדה מיוחדת של חוקרים ומנחים לספרות ילדים.

ואלה הספרים שהופצו בשנת התשס"א:

- איפה?, תמר ברגמן, ספרית פועלים
- נשיקה בכיס, שלומית כהן-אסיף, לולו
- אמא, אל תבואי!, רבקה מגן, כתר
- גיבור על חזקים, חגית אהרונוף, הקבה"מ
- המכשפה מרחוב מלצ'ט 3, גדי טאוב, כתר
- מרזבאן נאמה, סוראיה כהן, ידיעות אחרונות
- יובל המבולבל, מרים רות, ספרית פועלים
- מפתח הלב, נירה הראל, זברה הפקות
- להדליק את יולי, רוני גנור, הקבה"מ
- העדי של עדי, נאווה מקמל-עתיר, ידיעות אחרונות
- השחר של גאיה, שגית אמת, כתר
- בורות, לואיס ס'צר, עם עובד
- החתול שיצא לטיול, דינה דז'טלובסקי, ספרית פועלים
- אין חיה כזאת, שפרה הורן, ידיעות אחרונות
- זאבים בגולן, ליאורה כרמלי, תשרי
- מכתבי אהבה מאפס עד עשר, סוזי מורגנשטרן, ספרית פועלים
- סוס השמים של סער, יונה ספר, הקבה"מ
- מעשה בפ' סופית, נתן אלתרמן, הקבה"מ.

סה"כ נרכשו בשנת התשס"א כ-69,000 ספרים.

ואלה הספרים שהופצו בשנת התשס"ב:

- לאיבוד הלך לי זבוב, מיריק שניר, הקבה"מ
- בואו עננים, לאה גולדברג, ספרית פועלים
- נשיקות של אימא, סמדר שיר, דביר

- סיפורים לקראת שבת, ערכה מירי ברוך, קוראים
- הממלכה של קנסקי, מייקל מורפורגו, ידיעות אחרונות
- אהבת איתמר, דבורה עומר, עם עובד
- מיי פירסט סוני, בני ברבש, הקבה"מ
- עשרה ממתקים טעימים, נעמי בן-גור, הקבה"מ
- פלא נשיקות ועוד, חוה גילאור, ידיעות אחרונות
- שחרר אותו, ילד!, יעל בן ברוך, ספרית פועלים
- געגועים, תמר אגדי, שוקן
- ילדת הקשת בענן, נעמי שמואל, הקבה"מ
- רוץ, ילד, רוץ, אורי אורלב, כתר
- שני ירחים, שרון קריץ, ידיעות אחרונות
- מעשה בענן שלא רצה להיות קטן, אקי שביט, ספרית פועלים
- אפאחד, רונית חכם, הקבה"מ
- הפוך אותי! או המלך איפכא והמלכה מסתברא, נורית יובל, כנרת
- סידון מספר אנדרסן, אפרים סידון, עם עובד
- בית שישים האבות, מיינדרט דה-יונג, ידיעות אחרונות
- שיינה מינה, עשי ויינשטיין, קוראים.

בשני המחזורים הראשונים בשנת התשס"ב נרכשו כ-40,000 סטים
(עוד לא נעשה סיכום שנתי).

הביאה לדפוס: עדה קרן

הוקם האתר "דף-דף" באינטרנט ומטרתו לעודד את הקריאה בקרב ילדים. הוא
מיועד, בשלב הראשון, בעיקר לגילאי 5 - 11 ולהוריהם. יוצריו של האתר "דף-דף"
הם נירה הראל ודני קרמן. כתובת האתר: www.dafaf.co.il.

נתקבלו במערכת

צוף התחתן עם צוף

על ההר עמד עכבר, מאת תמר הדר, איורים לאון דמיטראנקו, הקבה"מ, מנוקד
אילון רואה ידה, מאת עפרה גלברט-אבני, איורים דוד קדם, הקבה"מ, מנוקד
אפיצ'יקונת, מאת נעמי בן-גור, איורים גיל-לי ואלון קוריאל, הקבה"מ, מנוקד
חלום של יום, כתבה ואיירה ורד לוי אונגר, הוצאת חלונות, 35 עמ', מנוקד
העוגיות קוראות לי!

יש לך אח בשם ספיק?, מאת צ'רלס מ' שולץ, הוצאת מודן, מנוקד
איטי - חבר מוכבב אחר (סיפור הסרט), הוצאת מודן, כולל 30 תצלומים מקוריים
מהסרט, מנוקד

המעיל המופלא של יוסף, מאת סימס טבק, הוצאת כנרת, מנוקד
שבת הדובים, מאת יונה טפר, איורים אבנר כץ, ספרית פועלים, מנוקד
השבוע הנהדר של פינוקי, מאת אריק היל, הוצאת שוקן, 2001, לפעוט
חרוזים - זים, מאת דתיה בן-דור, ציורים יונת יזרעאלי, הוצאת מודן, 2002, מנוקד,
לקטנים.

מי זה פה?! רעיון וכתובה גלי מלמד, איורים קרלוס אגונין, הוצאת יבנה, 2002,
מנוקד, לקטנים

בום בילי בום, - כיתה א' שלום, מאת זוהר אביב, איורים אלישבע געש, ספרית
פועלים, 2001, מנוקד, לגן חובה ולכיתה א'

חיות בגן החיות, מאת: זהבה קלנר, הסדרה: "יודעים יותר - קוראים מהר", הוצאת
עופרים, 2002, 62 עמ' מנוקד לכתות א-ב

יום הולדת לרועי, מאת זהבה קלנר, הסדרה: יודעים יותר-קוראים מהר", הוצאת
עופרים, 2002, 63 עמ', מנוקד לכיתות א-ב

צחוק בריא, חיוכים וצחוק גדול - מאת: לילי שאול, הסדרה: לצחוק וללמוד לקרוא.
הוצאת עופרים, 2002, מנוקד, לכתות א-ב

דמעות כבושות

סיפור ילדות אבודה
נחמה טק
סדרה ע"ש קורצ'אק
יד ושם ירושלים תש"ס

נחמה טק, שעברה את תקופת השואה כילדה בכסות ארית, היא פרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטת סטמפורד, קונטיקט. ספר אוטוביוגרפי זה הוא ספרה השלישי העוסק בתקופת השואה.

אנו מביאים קטע מספרה.
למרות שידידי לא התעניינו ביהודים כבני אדם חיים וסובלים, הם היו חלק מהשיחות היום-יומיות שלהם: התייחסו אחליהם כאל סמל החמדנות, חוסר היושר והמרמה. ואולם אני שיחקתי עם הילדים הפולנים האלה, כמה מהם חשבתי לחברי. התקשיתי להשלים עם העובדה שאלה שחשבתי אותם לנדיבים, מתחשבים ועוזרים, היו לעתים קרובות הקיצוניים ביותר בהערותיהם על יהודים. במובן מסוים הם אמרו לי, באופן לא מודע. שאני ידידתם כל עוד הם רואים אותי כאחת מהם. לא היה לי כל ספק שידידותם כלפי תהפוך להלשנה אם יידעו מי אני באמת.

לאחת מידידותי, יאנקה, הרגשתי קרבה מיוחדת. היא הייתה מבוגרת ממני בשנתיים, ילדה גדולה ולא יפה, שגוננה עלי והפגינה כלפי נדיבות לב מיוחדת, נהנינו זו בחברת זו, ולעיתים עזבנו את הילדים כדי לפטפט ולרכל חלבדנו. ערב אחד, כשנחנו עלהדשא, מרוחקות משאר הילדים, התחילה לספר לי על יהודים שתפסו ילדים נוצרים. רצחו אותם והשתמשו בדמם לאפיית מצות. בתחילה הקשבתי באדישות, אבל אחר כך חשתי דחף חזק לתקן את ראייתה המעוותת.

הייתי משוכנעת שאם תדע את העובדות לאשורן, ללא ספק תשנה את דרך חשיבתה ודיבורה על יהודים. בתמימות רבה שיכולתי לגייס, שאלתי אותה, "את באמת מאמינה שיהודים עושים את זה? ראית את זה פעם?" ראיתי שהיא נרתעת, ואחר כך השתררה דממה ארוכה. אז פנתה אלי ואמרה בכעס, "כמהמזר, קריזה, שאת שואלת דבר כזה. כולם יודעים שיהודים עושים את זה, אבל הם ערמומים, הם עושים את זה בסתר! אז איך יכולתי לראות את זה?"
כשבחנה אותי בכעס, כלא מאמינה, נפל לבי בקרבי. מה אם היא חושדת בי?

פחדתי באמת, פחדתי מדי להוציא הגה מפי, „ לבי הלם בחזקה בדממה המעיקה. ואז, בנימה שונה במקצת. אמרה יאנקה, ”את עוד תינוקות, קטנה וטיפשה, זה מה שאת!”.

חשתי הקלה, אבל במשך ימים התרוצצו בי פנטזיות נוראות שהיא מלשינים עלי, והאשמתי את עצמי שבכך אגרום לאבדננו. התביישתי ופחדתי מלדווח על המקרה להורי, והמתנתי לבדי, בסבל וביסורים תמידיים, משוכנעת שכל ימינו יהיה האחרון. האסון המצופה לא התרחש, אך למדתי לקח. השתדלתי יותר מתמיד שלא להעיר הערות כעל יהודים, ולא התווכחתי עם שום הערה פוגעת שנאמרה.

בסופו של דבר התרגלתי, למרבה הפלא, להערות האנטישמיות. חל בי שינוי איטי. זה היה כאילו במצבים מסוימים איבדתי קשר עם האני האמיתי שלי, והתחלתי לראות את עצמי כפולנייה. הפכתי לאדם מפוצל: חלק אחד פרטי, וחלק אחד פומבי. כשהייתי רחוקה ממשפחתי שקעתי כל כך „אני הציבורי” שלי, עד שלא הייתי צריכה עוד לשחק תפקיד: הרגשתי באמת שאני האדם שהייתי אמורה להיות היו זמנים שהאמנתי שאני באמת האחיינית של סטפה, פולנייה לא פחות מקרובי הדם שלה. לא שבאמת שכחתי מי אני, אלא הצלחתי לדחוק את האני האמיתי שלי אל מאחורי הקלעים.

אהבתי את שמי החדש. ההרגשה והאמונה שאני באמת קריזה בלוך הקלו על חיי, והרגשתי מאוימת פחות כשהזכירו יהודים. יכולתי להקשיב באדישות לסיפורים אנטישמיים, וגם לצחוק בכל הלב יחד עם האחרים לאיזו צרה שנפלה על יהודים. ידעתי שהם מתעללים בבני עמי, אך חלק ממני היה כמוהם.

הכנס החצי שנתי יתקיים ביום שלישי, כב' בתמוז, תשס"ב, ה-2.7.02,
בשעות 9.30 עד 13.00 ויוקדש לנושא **זכרונות ילדות**

סדר היום:

ד"ר מירי ברוך - פתיחה, ספרות זכרונות
עשי וינשטיין - שיינה מינה
יהודה אטלס - ילד נושך, זבוב על האף, סיפורים שאהבתי
ד"ר שמואל הופרט - האם ראיתי את אנה פרנק, סבא מרחף כאנפה
הפסקה וכיבוד קל
מירה מאיר - חייה של דינה דזטלובסקי
שלומית כהן-אסיף - מוכר העננים, מלך הפעמונים, הצב שמיל
נעמי בן-גור - אפצ'יקונת שדה של מטרויות, בגלל עכבר הנפש של אבא
מיריק שניר - סיפור על במה, מעשה קטן בזרת, למה אני עייפה, סדרת ספרוני
הסדרה, ספריה קטנה שלי.

**המרצים יתמקדו בנושא שלעיל ויתרכזו בספרים שפורסמו על ידיהם בזמן
האחרון.**

הכנס יתקיים במכללת דוד ילין, בירושלים, שכונת בית הכרם, רח' המעגל 7,
באולם "תרבות" ע"ש מאירהוף.

כדי להתארגן כראוי מבחינת הארגון ולוגיסטיקה, אנו מבקשים להודיע על
השתתפותכם בכנס בכתב ובטלפון: המדור לספרות ילדים ונוער, משרד
החינוך, דבורה הנביאה 2, ירושלים, טל' 02/5603801/2 או קרן ספריות לילדי
ישראל, אבן גבירול 17, ירושלים, טל' 02/5639984

זוהי החוברת האחרונה לתשס"ב

בחוברת זו המדורים הקבועים: עיון ומחקר, מתודה, ביקורת, מבט ראשון, ממדף
הספרים.

קוראינו מתבקשים לחדש את המנויים לשנת תשס"ג.
מחיר המנוי לשנת תשס"ג הוא 50 ש"ח לשנה.

התוכן

עיון ומחקר

- 1 . . . . ד"ר גאולה אלמוג
9 . . . . בני נוער מגלים לנו דברים שלא ידענו על החברה הישראלית,
12 . . . . ממלכת הלילה וממלכת המדבר - ג. ברגסון

ביקורת

- 14 . . . . הרפתקאות כפתור פרח, בעיר האותיות והמספרים - משה לימור
16 . . . . מעשה בפ"א סופית/נתן אתרמן - יעל ישועה
19 . . . . הילד השקוף - נאוה קרינסקי
23 . . . . **במבט ראשון** - ג. ברגסון

ממדף הספרים

- 35 . . . . **משוט בארץ**
35 . . . . דוגמא לפעילות בתי"ס - מרים רינדר
41 . . . . פעילות הדרכה במחוז הצפון - עפרה יבין
45 . . . . מפעל הספר הטוב

נתקבלו למערכת

- 47 . . . . דמעות כבושות
50 . . . . הכנס החצי שנתי
51 . . . . תוכן בעברית
52 . . . . תוכן באנגלית

המשתתפים בחוברת.

ד"ר גאולה אלמוג - חוקרת ספרי ילדים, ברגסון גרשון - חוקר ספרי ילדים, משה לימור - משרד החינוך והתרבות, יעל ישועה - מנחה לספרי ילדים, נאוה קרינסקי - מנחה לספרות ילדים, מרים רינדר - בי"ס ממ"ד, קרית אתא, עפרה יבין - מדריכה מחוזית במרכז.

SIFRUT YELADIM VANOAR
JOURNAL FOR CHILDREN'S AND YOUTH LITERATURE

June 2002, Vol XXIX No.4 (112)
ISSN 0334-276X
Editor G. Bergson

Deborah Haneviah Str.
Lev-Ram Bldg.
Jerusalem, Israel

CONTENTS

Study and Research

On Balloons and Central Genres in Short Stories for Young Children - Dr. Geula Almog	1
Youthful Time Young People's Revelations to Us - G. Bergson	9
God Said Amen (An Incident in the Kingdom of the Night and the Kingdom of the Desert) - G. Bergson	12
Review: Adventures in Button Flower, In the City of Letters and Numbers - Moshe Limor	14
Method Incident with a "Peh Sofit" - Yael Yeshua	16
The See-Through Boy - Navah Krinsky	19
From the Bookshelf - G. Bergson	25
Happenings in Israel	35
Good Book Enterprise	45
Messages received by the Editorial Board	47
Dry Tears - the Story of a Lost Childhood	48
Semi-Annual Convention	50
Contents in Hebrew	51
Contents in English	52